

SLOVENSKI vestnik

Letnik XX.

Celovec, petek, 15. januar 1965

Štev. 3 (1181)

»Zastaranje nacističnih zločinov bi bilo nov zločin proti človeštvu«

Odkar je zahodnonemška vlada sprejela sklep, da po 8. maju letos ne bo več zasledovala nacističnih zločinov, se mednarodna javnost z redko katerim drugim vprašanjem bavi tako zavzeto kot ravno z vprašanjem zastaranja nacističnih vojnih zločinov. To vprašanje danes ni najbolj aktualno le za tiste, ki so kot neposredne žrtve preživeli nacistično nasilje, marveč tudi za vse druge plasti prebivalstva v vsaki državi. Z njim se bavijo tudi politiki in pravniki, ki problem osvetlujejo v politični in pravni luči. In pri tem je treba ugotoviti, da močno prevladujejo glasovi, ki pravijo, da zločini, kot jih je zagrešil nacizem, sploh ne morejo in ne smejo stastarati.

Med razpravo o tem vprašanju je nedvomno posebno zanimivo stališče, ki ga zavzema dunajski inženir Simon Wiesenthal, vodja židovskega dokumentacijskega centra in eden izmed glavnih »lovcev na nacistične zločince«. Pred nedavnim ga je obiskal jugoslovanski novinar Branko Senica in se z njim dve uri razgovarjal o njegovem delu v dokumentacijskem centru in posebej seveda tudi o vprašanju zastaranja nacističnih zločinov. Iz tega dolgega razgovora povzemamo le nekaj kratkih odlomkov, vprašani in odgovorovi, ki so posebno zanimivi.

Koliko stvari bi vas radi vprašali, pa ne vemo kje začeti...

● Najbolje bo, če začnemo pri meni, saj bo to bralce zanimalo. Rodil sem se pred 55 leti v Lvovu, ki je med obema vojnama pripadal Poljski, danes pa je del Sovjetske zveze. Po diplomu sem delal nekaj let kot arhitekt na Poljskem, dve leti tudi v Sovjetski zvezi. Prišla je vojna. Šest mesecev sem bil v partizanih na Poljskem, nato pa v trinaestih koncentracijskih taboriščih. Ko je bilo vojne konec in sem prišel iz taborišča, sem bil popolnoma sam. Vse sorodnike, vse prijatelje so pobili Nemci. Tedaj sem se odločil: grozotni zločini, ki so jih zagrešili nacisti, ne smejo ostati nekažnovani. Noben nacistični zločinec ne sme uiti roki pravice. Vse življenje bom posvetil tej nalogi.

Slišati je bilo, da ste v taborišču skupaj z nekaterimi taboriščniki prišli, da bi tisti, ki so vojno preživeli, posvetili vse svoje življenje preganjanju nacistov; ali je to res?

● Ne, ni bilo tako. Poslušajte: ko so prišli Nemci v Lvov, je živel v tem mestu več kakor 150.000 Židov; po odhodu nacistov jih je bilo živih še — 470. Še samo to dejstvo obvezuje preživle, da store vse za kaznovanje nacističnih zločincev. Ko je bilo vojne konec in ko nisem imel nikogar, sem si dejal: »Nikogar živega nimaš, da bi zanj živel, živi torej za mrtve...« In zdaj delam. Tudi deset ali celo več ur na dan. Pri svojem delu sem srečen, čeprav bi kot arhitekt morda ogromno zaslužil, saj so me v stroki zelo cenili in mi obetali lepo bodočnost. S svojim delom plačujem svojo osvoboditev, svoje življenje.

Ljudje na splošno menijo, da vaš »dokumentacijski center« kar plava v denarju. Finančno naj bi vas podpirali Izrael in mnoge organizacije.

● Ne, to ni res. Od Izraela še nismo prejeli niti groša, čeprav bi, seveda, lahko. Tudi nobena organizacija, nobena stranka nas ne podpira, kajti »dokumentacijski center« hoče in mora ostati politično povsem neodvisen. Glejte, mi ne lovimo samo zločince, ki so pobijali Žide. Poleg milijonov Židov je bilo v taboriščih pobitih še mnogo več milijonov Rusov, Poljakov, Jugoslovancev, Francozov in drugih. Ali bomo potem delali razliko in pustili tiste zločince, ki so ubijali arijce, svobodno živeti? Ne, še na misel nam kaj takega ne pride.

Po svetu se mnogo govori in piše, da naj bi nacistični zločini po 8. maju 1965 v Zahodni Nemčiji in Avstriji zastarali.

● Jaz sem trdno prepričan, da tudi v Zahodni Nemčiji in Avstriji tak zakon ne bo sprejet. Zastaranje nacističnih zločinov bi pomenilo nov in velik zločin proti vsemu človeštvu. Le kako naj bi to pustili, da bi se ljudje, ki so pobili na deset in stotisoče ljudi, svobodno in mirno sprehajali po svetu? Morda sem se celo napačno izrazil, ko sem dejal »ljudje, ki so pobili...«; to namreč sploh niso bili ljudje. Bile so pošasti, ki so imele le povsem slučajno človeško podobo, sicer pa niso z ljudmi imele nič skupnega. Ne pozabimo, da je na prostosti še nekaj tisoč zločincev. Samo

Vsi prisrčno vabljeni na tradicionalni

ki bo v soboto, dne 16. januarja 1965

s pričetkom ob 20. uri

v veliki dvorani

in stranskih prostorih Delavske zbornice v Celovcu

Sodelujejo:

SLOVENSKI OKTET, mednarodno znani
pevski ansambel iz Ljubljane

KVINTET BRATOV PETRIČ s pevskimi solisti
iz Maribora

TRIO BARDORFER s pevskimi solisti iz Kranja

Vstopnice po 25 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih in v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu, Wulfengasse.

Slovenska prosvetna zveza

Zaupanje v delo in vlogo OZN

pred drugim delom zasedanja njene Generalne skupščine

Čeprav se je OZN zaradi finančne krize znašla v kočljivem položaju in jo je demonštrativni izstop Indonezije spravil v velike neprijetnosti, v svetu prevladuje zaupanje v njeno delo in vlogo pri reševanju važnih mednarodnih problemov. Tudi v Sovjetski zvezi so to zaupanje znova poudarili, ko je sovjetski tisk v posebnih člankih povzel dosedanje uspehe svetovne organizacije, opozoril na težave, ki jih preživlja, ter potrdil upanje, da bo OZN še naprej uspešno delovala v prid miru in napredka.

Sovjetski listi poudarjajo, da se bo drugi del zasedanja Generalne skupščine začel v precej zapletenem položaju. OZN čaka zelo odgovorne naloge: okrepitev miru, ublažitev mednarodne napetosti in iztrebljenje kolonializma. Spremembe, ki so nastale na svetu in ki so vplivale tudi na organizacijo samo, ustvarjajo OZN velike možnosti, vendar pri tem ne bi smeli podcenjevati težav, ki jih je treba prebroditi. »Če razvoj v sodobnem svetu prinaša razočaranja nekaterim članom OZN, pa druge,

ki so v ogromni večini, nasprotno navdaja z optimizmom. Preko kriz in uspehov, burnih političnih zapletov in mučnega iskanja pamelnih rešitev je OZN prišla na prag svoje 20-letnice. Danes OZN ni samo lelopis našega neponovljivega časa, ampak postaja tudi kraj, kjer se razpletajo ostri boji za mednarodno varnost in neodvisnost majhnih in velikih narodov.«

Glede bodočih nalog in predvsem glede tega, kaj je pričakovati od sedanjega zasedanja, moskovska »Pravda« poudarja, da čaka OZN zdaj naloga, jasno odgovoriti na vprašanje: zakaj ne OZN, ne njeni odbori, ne druga mednarodna pogajanja, kljub doseženemu zmanjšanju mednarodne napetosti in nekaterim konkretnim pozitivnim korakom, vse da danes ne morejo zaustaviti nevarne oboroževalne tekme in rešiti vsaj nekatera razorožitvena vprašanja. »Naloga OZN je, da s praktičnimi ukrepi prežene hudo zaskrbljenost vsega sveta zaradi provokacij imperialistov in njihovih poskusov, da ohranijo in razširijo žarišča vojne nevarnosti na svetu.«

Nevaren bumerang politike z begunci

V letih po drugi svetovni vojni se je v zahodnih državah razvila posebna vrsta politike, to je politika s tako imenovanimi »političnimi« begunci, ki pa se je že ponovno izkazala kot pravi bumerang. Drži, po mednarodnem pravu je vsaka država obvezana, da nudi zatočišče osebam, ki so izpostavljene političnemu zasledovanju; toda številni primeri iz zadnjih let dovolj jasno dokazujejo, da se to samo po sebi nedvomno humano načelo vse preveč zlorablja za brezvestno politično igro in umazano hujšakaško gonjo.

Ni treba znova opozarjati na delovanje posameznikov in celih organizacij, ki načrtno snubijo »politične« begunce v vzhodnih državah in jih ilegalno spravljajo čez mejo v »objubljeni deželi«; ni treba spominjati na neštete človeške tragedije, ki so se dogajale in se še vedno dogajajo na račun lahkovernih ljudi; prav tako pa tudi ni treba navajati množičnih se primerov, ko se izkaže, da se pretežna večina »političnih« beguncev sploh ne more sklicevati na politično ozadje.

Ravno iz tega pa sledi druga plat tega vprašanja, ko se taka politika z begunci spreminja v bumerang: namreč da udari nazaj po tistem, ki jo je izzval. V dokaz bi na primer lahko navedli celo vrsto primerov, ko so se »politični« begunci izkazali kot navadni kri-

v Osviecizmu se je v letih obstoja tega grozotnega taborišča izmenjalo več kakor 6000 SS-ovcev, od tega pa jih je bilo doslej poimensko znanih le 900! Podobnih primerov je kajpak še več. Nedolgo tega sem v Pragi videl vojni dnevnik SS-ovske divizije »Das Reich«. Na 6000 straneh so med drugim opisani zločini, za katere velik del javnosti sploh ni vedel. In vsi ti zločinci naj ostanejo nekažnovani?

Ameriška politika

v Južnem Vietnamu doživela polom

Tudi za ameriške kroge postaja vedno bolj očitno, da je vojna v Južnem Vietnamu, ki jo je Washington skozi leta podpiral s težkimi milijoni, kratko pred polomom. Kljub izdatni ameriški pomoči v ljudeh, materialu in predvsem v denarju južnovietnamskemu režimu ni uspelo, da bi zaustavil napredovanje osvobodilnega gibanja Vietkong. Nasprotno so sile Vietkonga ob začetku tega leta prešle k odločilnemu napadu in je v Južnem Vietnamu ozemlje, ki ga še nadzorujejo sile sajgonske vlade, vedno manjše; poleg tega pa so uporniki sklenili železen obroč tudi okoli Sajgona samega.

Da bo lepega dne prišlo do poloma, bi morali v Washingtonu vedeti že prej, pravzaprav že takrat, ko so se odločili za podporo južnovietnamskemu režimu. Takrat se namreč niso oprli na režim, ki bi užival podporo ljudstva, marveč na kliko vojaških in političnih oseb, katerim nikdar ni šlo za koristi države in njenega prebivalstva, temveč samo za osebne ambicije. Leta vietnamske vojne so zato v glavnem potekala tudi le v znamenju medsebojnega rivalstva med sajgonskimi oblastniki in se je v Južnem Vietnamu v zadnjem času zvrstilo že toliko »državnih udarov«, da njihovega točnega števila verjetno nihče ne pozna; še manj pa je možno danes povedati, kdo bo jutri na oblasti v Sajgonu.

Osvobodilno gibanje Vietkong sajgonske razprtije seveda ni gledalo prekrižanih rok, marveč je edinstveno priložnost dobro izkoristilo in ob široki podpori ljudstva doseglo uspehe, v katerih se kažejo znamenja popolnega poloma zgrešene ameriške politike v Južnem Vietnamu.

Širjenje atomskega orožja

največja nevarnost za svetovni mir

Vodilni ameriški list »New York Times« je kot največji neposredni svetovni problem imenoval zaustavitev širjenja jedrskega oboroževanja in se v tej zvezi izrekel za sklicanje konference vodilnih predstavnikov petih atomskih držav — Amerike, Sovjetske zveze, Francije, Velike Britanije in LR Kitajske — ki naj bi poiskal sporazum, s katerim bi preprečili širjenje atomskega orožja.

Podoben pobud je bilo v zadnjem času slišati že celo vrsto, v bistvu pa sodi v ta okvir tudi predlog LR Kitajske, ki je predlagala, naj bi sklicali veliko mednarodno konferenco, na kateri bi vse države sveta sklenile sporazum o prepovedi jedrskega orožja. Njenemu predlogu so se medtem pridružile tudi že nekatere druge države, vendar trenutno še ni nobenega izgleda, da bi bil uresničen eden ali drugi tozadevni predlog, ker je vprašanje pač v odločilni meri odvisno od tega, kakšno stališče bosta zavzeli Amerika in Sovjetska zveza.

V posebno neprijetnem položaju je seveda Amerika, ki se s svojim načrtom za ustanovitev multilateralne jedrske sil NATO očitno zavzema za širjenje atomskega orožja. Vendar s svojim načrtom nima sreče, saj so se proti njemu izrekle že skoraj vse članice NATO razen Zahodne Nemčije.

Italijanske oblasti pripravljajo nov proces proti južnotirolskim teroristom

Sodišču v Milanu, pred katerim je že lani potekal proces proti skupini južnotirolskih teroristov, je bila predložena nova obtožnica, ki se nanaša na 78 južnotirolskih, avstrijskih in zahodnonemških teroristov. Od teh jih je trenutno v zaporu le deset, 32 so jih začasno pustili na svobodi, medtem ko bodo 36 obtožencem morali soditi v odsotnosti.

Glavne točke obtožbe se nanašajo na napad na ozemelsko nedotakljivost italijanske države, na politično zaroto in ilegalno združevanje, na prepovedano posest razstreliva, da bi z njim ogrožali javno varnost, na ustanavljanje oboroženih tolp, na umor in poskus umora ter na atentate na elektrarne, železnice in ceste.

Na seznamu obtožencev je tudi deset avstrijskih državljanov, med katerimi zavzema prvo mesto profesor innsbrškega konservatorija in salzburškega Mozarteuma Günther Andergassen, katerega italijanske oblasti smatrajo za vodjo tako imenovane »Osvobodilnega odbora Južne Tirolske«, ilegalne organizacije, ki je bila vpletena že v celo vrsto atentatov na Južnem Tirolskem. Nadalje spada med »prominentne« obtožence Alois Oberhammer, bivši predsednik tirolskega »Berg-Isel-Bunda« in funkcionar tirolske ÖVP. Prav tako pa sta na seznamu tudi dva inspektorja avstrijske državne policije, ki sta obtožena, da sta teroriste podpirala s tem, da sta jim dajala na razpolago orožje in osebne dokumente.

Nekaj obtožencev pa je iz Zahodne Nemčije, kjer je — kakor postaja vedno bolj očitno — baje tudi centrala, ki načrtno pripravlja in dirigira teroristično dejavnost na Južnem Tirolskem.

V desetem letu odprte meje
med Jugoslavijo in Italijo:

Pozitivna bilanca

Letos bo minulo deset let, odkar je stopil v veljavo poseben sporazum o maloobmejnem prometu med Jugoslavijo in Italijo. Po mestu, kjer je bil ta sporazum podpisan, je dobil ime Videmski sporazum.

Če gledamo pred to obletnico nazaj na prakso razvoja tega sporazuma, potem lahko rečemo, da je bil le malokateri mednarodni akt te vrste deležen tako močnega odziva med prebivalstvom, kot prav Videmski sporazum. Po italijanskih poročilih so lani samo na tržaškem področju našli rekordno število 7 milijonov 522.000 obmejnih prehodov po določilih tega sporazuma. Od teh prehodov v obe smeri odpade na italijanske državljane 4 milijone 515.000, na jugoslovanske državljane pa 3.207.000 prehodov. V teh številkah pa še niso všteti prehodi na goriškem in videmskem področju.

Ob tej pozitivni bilanci maloobmejnega prometa med Jugoslavijo in Italijo v letu 1964 pa je v desetem letu veljavnosti sporazuma tudi zelo pomembno mnenje, ki ga je s tem v zvezi v sredo minulega tedna objavil italijanski krščansko-demokratski list »Il Gazzettino«. List med drugim ugotavlja, da podatki obmejnih oblasti o lanskoletnem, podobno kot podatki o vsakoletnem številu obmejnih prehodov s propusnicami, vnovič dokazujejo vrednost in pomembnost tega sporazuma. Časopis zlasti poudarja dejstvo, da se vsako leto večja števila državljanov z obeh strani meje, ki izkoriščajo ugodnosti, ki jih nudi sporazum. To pa samo po sebi najbolj dokazuje koristnost sporazuma.

Pred 10 leti, preden je bil podpisan sporazum, piše nadalje »Il Gazzettino«, so se stiki prebivalcev z obeh strani meje omejevali zgolj na redke posamične medsebojne obiske s potnimi listi. Danes po 10 letih pa lahko ugotovimo, pravi članek, da so ti stiki v tako močno povečanem obsegu odločilno prispevali k izboljšanju splošnih odnosov med obema državama.

Tudi sporazum sam se je iz leta v leto spopolnjeval in s tem se je hkrati zboljšala njegova vsebina. Postopki na obmejnih prehodih so se poenostavili do take mere, da so postali skoraj gola formalnost in da so odpravljene razne ovire valutnega značaja. V takem položaju, pravi avtor, je moč zaključiti, da je sporazum že do kraja spopolnjen. Vendar so z ene in druge strani očitne težnje po nadaljnjem olajševanju. Obstojajo predlogi, da bi področje na obeh straneh meje še razširili in da bi se podaljšal čas bivanja v drugi državi. Vendar so vse te pobude po sodbi časopisa zgolj podrobnosti. Kar je poglavitno in najbolj važno, pravi, je vsekakor dejstvo, da je Videmski sporazum od trenutka, ko je stopil v veljavo, kljub pesimizmu nekaterih postal nenadomestljivo sredstvo za stike med prebivalstvom z obeh strani meje. Važno je ob tem poudariti, nadaljuje »Il Gazzettino«, da njegovo izvajanje ni bilo povod za kakršnekoli incidente, marveč je nasprotno močno prispevalo k poglobljanju prijateljskih vezi med prebivalstvom z obeh strani meje.

Letos 89 sejmov in razstav

Kakor poroča Gospodarska korespondenca, bo letos v Avstriji skupno 89 sejmov in razstav. Na prvem mestu teh vrst gospodarskih prirediteljov stojita Dunaj in gospodarsko najbolj razvita zvezna dežela, Zgornja Avstrijska. Na Dunaj bo letos odpadlo 28 sejmov in razstav, na Zgornjo Avstrijsko pa 27. Daleč za njima stojita zvezni deželi Nižja Avstrijska z 11 in Tirolska z 10 sejmi in razstavami, medtem ko bo imela Salzburgska 4, Koroška in Štajerska skupno 3, Predarlška 2 in Gradišćanska 1 tovrstno prireditev.

Proizvodnja jekla naglo narašča

Jeklo velja povsod v svetu za blago, za katerim je veliko povpraševanje, zato tudi njegova proizvodnja stalno narašča. V naši državi je proizvodnja jekla med letom 1959 in 1963 narasla za 17 odstotkov na 2,9 milijona ton. Od tega ga gre letno okoli 1,1 milijona ton v izvoz, uvozili pa smo ga letno 105.000 ton.

Bolj kot pri nas je narasla svetovna proizvodnja jekla. V istem razdobju je namreč narasla za 24 odstotkov na 380 milijonov ton. Med države, ki producirajo največ jekla, sodijo Združene države Amerike, ki so leta 1963 producirale 99 milijonov ton jekla, Sovjetska zveza z 80 milijoni ton, Zahodna Nemčija z 31,5 milijona ton, Japonska z 31,5 milijona ton in Velika Britanija z 22,8 milijona ton. Najbolj je v tem času proizvodnja jekla narasla na Japonskem in sicer za 90 odstotkov. Njej sledijo od imenovanih držav Sovjetska zveza s po-

VLADNI STRANKI PRED KOČLJIVIMI VPRAŠANJI:

Akutna nevarnost pred novim valom podražitev

Podražitev električnega toka, ki je stopila z novim letom v veljavo, ne bo ostala brez posledic. Številna industrijska podjetja zlasti podjetja kovinske in kemične industrije, ki porabijo na leto stomilijonske enote električne energije, so že te dni pričele govoriti o nujnosti podražiti svojih izdelkov. Tako stoji vlada sedaj pred kočljivimi vprašanji, kako preprečiti grozeči val podražitev, ki lahko sproži tudi val novih zahtev po zvišanju osebnih dohodkov delojemalcev, ko je pristala na podražitev električnega toka in s tem pomagala upravam elektrarn, da bodo spet lažje investirale in iz svojega financirale gradnjo novih elektrarn, ki so že na sedanji stopnji potrošnje električne energije nujno potrebne.

Toda to niso edine skrbi, ki tarejo vlado in vladni stranki. V istem času kmetje upravičeno zahtevajo zvišanje proizvodne cene mleka za 30 grošev, zadnji teden pa so se znova oglasili državni uslužbenci z zahtevami po zvišanju svojih plač.

Novi rekordi v inozemskem turizmu

Minulo turistično leto v Avstriji, ki obsega obdobje november 1963 — oktober 1964, je v inozemskem turizmu privedlo do novih rekordov. Število inozemskih turistov se je povečalo za 6,6 %, število njihovih nočitev pa je naraslo za 2,5 milijona na 40,4 milijona nočitev.

Porast števila turistov iz inozemstva in njihovih nočitev je vidno povečal tudi devizni dotok v Avstrijo. Inozemski turisti so v tem letu pustili v Avstriji deviz v vrednosti 12,85 milijarde šillingov. Tudi v tem letu so med turisti prevladovali državljani Zahodne Nemčije; skoraj 77 % vseh turistov je prišlo iz Zahodne Nemčije. Med preostalimi inozemskimi turisti sledijo na prvih mestih turisti iz beneluških držav in iz Velike Britanije.

Oskrba z mesom se bo zboljšala

Kritični položaj na domačem trgu z mesom se bo tekom leta 1965 nekoliko zboljšal. Do tega zaključka prihajajo predstavniki kmetijstva po splošnem štetju živine lani 3. decembra. Pri tem štetju so namreč po začasnih podatkih ugotovili, da lani število goveje živine v državi ni več nazadovalo, marveč je naraslo za 1,7 odstotka.

Lanski napeti položaj na trgu z mesom je povzročil običuten padec števila goveje živine v letu 1963 in izredno visok izvoz mesa v prvem polletju 1964. V letu 1963 je število goveje živine nazadovalo za 5,2 odstotka, medtem ko se je število prašičev povečalo le za 2,3 odstotka. Lanski zopetni porast števila goveje živine vendar nikakor ni tako pomirljiv, kot na prvi pogled izgleda, kajti porast števila krav nikakor ni držal koraka s splošnim porastom. V državi je narasel le za četrto odstotka, na Nižjem Avstrijskem pa je celo nazadoval za pol odstotka. V istem času se je število goveje živine na Koroškem povečalo za dobre 4 odstotke, število krav pa za 1,2 odstotka. Ker je bilo jeseni v državi danih 10 odstotkov živili več na pitanje kot jeseni 1963, je pričakovati, da se bo od marca naprej pričela ponudba govejega mesa večati. S pogledom na splošne tendence na evropskem trgu z mesom problem oskrbe z mesom tudi v Avstriji s tem še ni rešen. Očitno znamenje za to je nadaljnje nazadovanje števila krav na Nižjem Avstrijskem in v drugih predelih države.

Temu nasproti bo letos na trgu dovolj svinjskega mesa. Število prašičev, ki je lani že vse leto naraščalo, je naraščalo tudi še koncem leta, ko so našli za 7 odstotkov več prašičev kot decembra 1963. Dovolj bo na trgu tudi piščancev, ker se je njihovo pitanje lani po-

Vsi ti problemi in še nekateri drugi stopajo sedaj pred vlado in vladni stranki, ko sta se komaj spet lotili poskusa reševanja odprtih vprašanj, ki jih v minulem letu nista bili v stanju rešiti. Med ta vprašanja sodijo zlasti demokratizacija upravljanja in financiranje radija in televizije, vprašanje nadaljnje poti v reorganizaciji upravljanja podražljive industrije, gradnja stanovanj in modernizacija visokih šol.

Medtem ko je odbor vladnih strank za reorganizacijo upravljanja in financiranje radija in televizije pričel z delom že v četrtek minulega tedna, se je v torek sestal koalicijski odbor, ki je imel v pretresu vprašanje nadaljnje poti v reorganizaciji upravljanja podražljive industrije. To vprašanje je postalo odprto z eksodusom članov ljudske stranke, ki so pred kratkim zapustili sejo celnajsčlanskega odbora za podražljivo industrijo, vsled česar je dosedanji predsednik tega odbora, predsednik parlamenta dr. Maletta, podal ostavko in je prišlo zaradi tega do krize v notranjosti OVP. Na torkovi seji pa je koalicijski odbor obravnaval tudi gradnjo stanovanj pri čemer obstojajo tudi velike razlike med gledišči obeh strank. Slej ko prej ostane tudi modernizacija visokih šol vroče železo med obema strankama.

Jugoslavija je pomagala zgraditi elektrarno na Nilu

Pred kratkim je v prisotnosti etiopskega cesarja Haile Selasijja pričela obratovati druga velika etiopska elektrarna, to je elektrarna Tis Abba in Modrem Nilu. Zaenkrat obratujeta dva agregata. Ko bo montiran tretji agregat, bo elektrarna lahko proizvajala 72 milijonov kWh na leto.

Projekte za elektrarno je izdelal zagrebški »Elektroprojekt«, opremo za elektrarno pa so izdelali »Metalna« v Mariboru, »Litoštraj« v Ljubljani in »Rade Končar« v Zagrebu. Elektrarno so pričeli graditi leta 1961 po posojilni pogodbi med jugoslovansko in etiopsko vlado. Gradnja elektrarn v Etiopiji je težka reč, ker veliko deževje med junijem in oktobrom onemogoča vsako tovrstno delo.

Zunanja trgovina:

Povpraševanje za polizdelki pada

V prvih treh četrtletjih je Avstrija izvozila blaga v vrednosti 27,3 milijarde šillingov in uvozila blaga v vrednosti 35,1 milijarde šillingov. Pasivni saldo je bil s 7,8 milijarde šillingov za 18 % višji kot v prvih treh četrtletjih 1963.

V tem času je na strani uvoza nazadoval uvoz živil za 54 milijonov na 3,843 milijarde šillingov, medtem ko je uvoz gotovih izdelkov narasel za 1,785 milijarde šillingov na 17,098 milijarde šillingov. Tudi na strani izvoza je povpraševanje za gotovimi izdelki naraslo. Izvoženih je bilo v vrednosti 14,662 milijarde šillingov ali za 1,65 milijarde šillingov več kot v istem razdobju leta 1963. Lani je nazadoval tudi izvoz živil.

Lani je blagovna izmenjava Avstrije z EFTA naprej naraščala. Porast importov iz držav EFTA je bil v prvih treh četrtletjih s 640 milijoni šillingov za eno tretjino večji, kot je bil porast importov v EGS, porast avstrijskih eksportov v države EFTA pa je bil celo za polovico večji od porasta eksportov v EGS. V blagovni izmenjavi z vzhodnoevropskimi državami je avstrijski izvoz porasel za 4,4 odstotka, medtem ko je avstrijski uvoz nazadoval za 5,4 odstotka.

POŠIROKEM SVETU

BERLIN. — Vzhodnonemška pravosodna ministrica dr. Hilde Benjamin je izjavila, da pomeni namen bonške vlade, da preneha preganjati vse nacistične zločince, resnično provokacija proti ljudstvu. Sklep o zastaranju vojnih zločinov je v polnem nasprotju z ustavo Zahodne Nemčije — pravi dr. Hilde Benjamin — kajti njen člen 25 določa, da so modifikacije mednarodnega prava sestavni del notranjega prava Zahodne Nemčije. Zakoni mednarodnega prava so odločilni za kaznovanje nacističnih zločinov — tako je določeno v ustavi — ne pa kazenski zakonik iz leta 1871, na katerega se zdaj sklicuje bonška vlada.

NIKOZIJA. — Voditelj turške skupnosti na Cipru, podpredsednik ciprke vlade Kucuk, je izjavil, da bi OZN ali vesele lahko zagotovile ustanovitve federativne ciprke republike, s čimer bi odpadla uni-ja Cipra za Grčijo kakor tudi razdelitev otoka. Doda pa je, da bi bilo treba prej obe ciprski skupnosti »fizično razdeliti«.

BEOGRAD. — Na povabilo predsednika zveznega izvršnega sveta bosta predsednik ministrskega sveta Grčije Georgis Papandreu in zunanji minister Sliavros Kostopulos uradno obiskala Jugoslavijo, in sicer v času od 1. do 4. februarja letos. Obisk bo dal priložnost za neposredne slike in izmenjavo mnenj med predstavniki vlad obeh držav.

NAIROBI. — Organizacija afriške enotnosti je sklenila, da bo nabirala prostovoljce iz afriških držav, ki bi se skupaj s kongoskimi patrioti borili proti Combejevemu četam. Pravijo, da je to akcija narekavalna »agresija evropskih fašistov proti afriškim nacionalistom«. Prav tako ugotavljajo, da je v Kongu vedno več tujih plačancev, ki jih Combe s nudi predvsem v Južni Afriki in tudi nekaterih evropskih deželah. Zunanji minister vlade nacionalne osvoboditve v Kongu pa je izrazil upanje, da bo Zahod sprevidel nujnost politične ureditve kongoske krize. Če pa bosta Amerika in Belgija še naprej vojaško pomagali Combeju, potem bodo zaprosili za pomoč afriških držav v ljudeh in orožju.

PARIZ. — Francija in Albanija sta se sporazumeli, da bosta svoji diplomatski predstavništvi dvignili na raven veleposlanštev. Albanski predstavnik v Parizu je dobil rang veleposlanika že 3. januarja. Prav tako se francoska vlada prizadeva za poglobitev stikov tudi z Romunijo in Madžarsko ter sta v teh dneh bivala v Parizu zunanja ministra obeh držav.

WASHINGTON. — Mednarodna agencija za razvoj (AID) bo poslala v Tunizijo okrog 30 ton oblek, odev in drugih potrebščin kot nujno pomoč prebivalstvu, ki so ga prizadele nedavne povodnji. Cenijo, da je ostalo v Tuniziji brez strehe nad 40.000 ljudi.

RIO DE JANEIRO. — Peronističnemu gibanju v Argentini so dovolili, da lahko sodeluje na parlamentarnih volitvah, ki bodo 4. marca. Peronisti lahko sodelujejo pri volitvah pod istimi pogoji kot druge politične stranke, le Peron sam ne sme kandidirati. Ta odločitev je izvala hud odpor protiperonističnih krugov posebno zato, ker je prav tedaj voditelj peronističnega gibanja na zborovanju v Buenos Airesu prebral Peronovo poslanico Argentincem, v kateri napoveduje, da se bo po nosilni poti vrnil v deželo, obenem pa svoje gibanje poziva, naj ostane združeno, »kajti čaka nas neizogibna vojna«.

STANLEYVILLE. — Pripadniki Combejeve vojske so v zadnjih tednih umorili nad 500 ljudi, osumljenih, da so pripadali osvobodilnemu gibanju. Osumljene osebe so eno za drugo pripeljali v stadion, kjer so uprizorili »sodbo«. Vse obsojence so nato odpeljali na kamionih na neko samotno cesto blizu Stanleyville, kjer so jim ukazali, naj poskačejo z avtomobilov, pri tem pa so jih pokosili s strojnimi. Za zadržanje »kulturnega« in »civiliziranega« Zahoda je vsekakor značilno, da teh množičnih umorov sploh ni obsodil, medtem ko je prej vedel poročati o »strašnih grozodejstvih« osvobodilnega gibanja, da bi opravičil oboježeno intervencijo Belgije in Amerike.

AMSTERDAM. — V Amsterdamu je demonstriralo okoli 6000 ljudi proti načrtu o ustanovitvi multilateralne jedsrskih sil NATO. S protestnega zborovanja so poslali nizozemski vladi poziv, naj odpove sodelovanje Nizozemske v teh silah. Ustanovitev multilateralne jedsrskih sil — je rečeno v protestu — bi omogočila, da se Zahodna Nemčija obožuje s atomskim orožjem, kar pa je v nasprotju s sklepom zahodnoevropske unije iz leta 1954, po katerem Zahodna Nemčija ne sme imeti atomskega orožja.

MOSKVA. — Sovjetska zveza bo v času do 1. marca izstrelila vrsto poskusnih vesoljskih raket v okviru »raziskovanja vesolja in zbiranja ustreznih podatkov«. Rakeete bodo izstreljevali kakih 1000 km severozahodno od Salomonovih otokov na Tihem oceanu.

NEW DELHI. — Na kongresu indijske vladne stranke so potrdili odločitev, da bo Indija nadaljevala politiko neangajiranja in miroljubnega sodelovanja med narodi. Resolucija o mednarodnem položaju poziva OZN in atomske države, naj dosežejo prepoved nadaljnjega širjenja jedsrkega orožja in sporazum o splošni in popolni razorožitvi.

CHICAGO. — Pri prometnih nesrečah v Ameriki se je lani smrtno ponesrečilo okoli 48.000 ljudi, poldrug milijon Američanov pa je bilo pri prometnih nesrečah poškodovanih. Letos število prometnih nesreč v Ameriki še hitreje narašča.

RIM. — Nedavne volitve novega predsednika italijanske republike so pokazale, da sedanji volilni zakon lahko privede do resne politične krize. Zato so v roku prizadevanja za spremembo volilnega zakona in je obrambni minister Andreotti predlagal, naj bi volitve v poslanski zbornik obsegale le tri glasovanja, nato pa bi — če v zborniku noben kandidat ne bi prejel potrebne dvotretninske večine — predsednika volili vsi volilni upravičenci, kjer bi — kakor je urejeno tudi v Avstriji — zadostoval en glas večine nad polovico skupnih oddanih glasov. Če pa tudi te večine ne bi dobil noben kandidat, bi pri novih volitvah teden kasneje nastopila le ista dva kandidata, ki bi prej dobila največ glasov.

WASHINGTON. — V času od 13. do 18. septembra letos bo v Washingtonu mednarodna konferenca o sredstvih za obvarovanje miru brez uporabe sile. Pričakujejo, da se bo konferenca udeležilo okoli 2000 predstavnikov iz 120 dežel.

Pred sto leti je začel izhajati celovski „Slovenec“

prvi slovenski politični časnik na Koroškem

Včeraj je minilo sto let od tistega zgodovinskega 14. januarja 1865, ko je v Celovcu začel izhajati Einspieler „Slovenec“, prvi slovenski politični časnik na Koroškem. Ob tej priložnosti ponatiskujemo odlomek iz študije dr. Frana Valovca „Celovec, prvo žarišče slovenske publicistike“.

Pojav prvega slovenskega političnega časnika na Koroškem predstavlja nedvomno pomemben dogodek za usodo slovenstva. Tesno je povezan z realnimi pogoji, ki jih je imel Celovec za razvoj in razmah slovenske publicistike na Koroškem. Pred 100 leti je bil namreč narodno kulturni zvok Celovca zelo spodbuden. 19 let pred rojstvom »Slovenca« je živelo (po prof. B. Grafenauerju) na Koroškem v območju slovensko nemške narodnostne meje 118.171 Slovencev in le 14.000 Nemcev. Na celotnem ozemlju Koroške pa je živelo tedaj 120.000 Slovencev in 198.000 Nemcev. Celovec sam je bil sicer najštevilnejše nemško mesto na Koroškem, toda z večino slovenskega prebivalstva. Značilno in poučno: Ljubljana je bila sredi XIX. stoletja (po Stankeu Skeerlju) označena v avstrijskih uradnih statistikah kot manj slovensko mesto kakor Celovec. Tedaj, pred sto leti, je bilo to ozemlje od Osojskega jezera do Karavank in nato dalje v severno vzhodni smeri proti Svinški planini čisto slovensko: 90 odstotkov prebivalcev je govorilo slovenščino. Tudi če upoštevamo Celovec.

Tu v glavnem mestu Koroške se je na taki populacijski osnovi lahko razmahnilo plodišče mlade slovenske literature, mlade slovenske kulturne publicistike: krepko naslonjeno predvsem na kulturno slovenstvo sploh in tisto realno zaledje, ki ga je predstavljala južna Koroška s prevladujočim kmetijskim ter delavskim življenjem.

Razen tega še razgibana tradicija slovenske, zlasti kulturne publicistike. Leta 1848 in tudi naslednja desetletja se je namreč prevesnilo v celovško smer tudi slovensko kulturno in publicistično težišče. Ob izhodišču naše publicistike na Koroškem naletimo na Urbana Jarnika. »Koroški Vodnik« so mu rekli. Glava in srce celovškega slovenskega kulturnega in publicističnega kroga: pesnik, slovenski kulturni delavec, zgodovinar, jezikoslovec, narodopisec, publicist. Sonosilec vzajemnostnega vzdušja slovenskih ter nemških literatov in piscev, ki sodijo v publicistični krog periodičnih tiskov »Carinthia« in »Kärntner Zeitschrift«, Jarniku in njegovim sta pomenila isto, kar sta bila »Illyrisches Blatt« (Prešeren!) ter »Carniolia« slovenskim pesnikom, pisateljem in publicistom na Kranjskem.

Dragoceno dediščino kulturne publicistične ustvarjalnosti ter izpovednosti U. Jarnika in njegovega kroga je pogumno prevzela svetla trojka: Koroški Janežič, Andrej Einspieler in Matija Majar-Ziljski. Koroško publicistično vzporedje dolenskem mladostovskemu triumviratu: Fran Levstik, Josip Jurčič in Josip Stritar.

»Slovenec« notranji obraz oblikuje predvsem njegove programske izpovedi. Značilno je že Einspielerjevo geslo na naslovni strani: »Živi, živi duh slovenski, bodi živ na vekel!« Tako se zavzema »Slovenec« za federalistično urejeno Avstrijo in v skladu s tem za zedinjenje Slovencev na osnovi zgodovinskih skupin. Sicer pa odpira svoje stolpce na stežaj

Tudi letošnji „Jadranski koledar“

je pestra slika zgodovine in življenja Slovencev v Italiji

Jadranski koledar 1965, ki ga je pod pokroviteljstvom Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu izdalo Založništvo tržaškega tiska, je mnogo več kot navaden letopis. To je bogat zbornik najrazličnejših prispevkov iz zgodovine in življenja Slovencev v Italiji; to je obsežna knjiga, ki na 242 straneh prinaša zanimive članke s posameznih področij dela in borbe naših bratov v sosedni državi, kateri se prav tako kot Slovenci v Avstriji prizadevajo za enakopravno in mirno sožitje z narodom sosedom.

Ko listamo po Jadranskem koledarju, nas najprej iznenadi izredno veliko število sodelavcev: nad trideset jih je in vsak je prispeval s svojega področja, da bi bil koledar čim bolj pester, da bi bila slika njihovega usvarjanja in njihove ožje domovine čim bolj popolna. Da jim je to v veliki meri tudi uspelo, vidimo že ob bežnem pregledu vsebine koledarja. Vseh posameznih sodelavcev in njihovih prispevkov seveda ne moremo navajati, zato hočemo omeniti le najvažnejše članke.

različnim ureditvenim konceptom: od notranje-avstrijskega in mariborskega programa do ilirskega namestništva za slovenske pokrajine in celo do jugoslovanske skupine. Zavrača dualizem in se ogreva za dekalizem (deset narodov, deset gospodarjev). Bori se za enakopravnost vseh avstrijskih narodov z geslom: enake butare, enake pravice. Kritizira duhovno in svetno gospodstvo. Zagovarja ustanovitev jugoslovanskega vseučilišča v Zagrebu. Napada imperialistično germanizacijo. Odklanja pojav nemščurstva. Terja veljavo slovenščine v šolah in pisarnah (tudi škofijskih). Značilna je »Slovenčeva« beseda v prid slovenskim umetnikom. Le zanje nimajo slovenski časniki besed. Naš narod ima tudi sposobnosti za umetniško oblikovanje. Dokaz: naši slikarji, podobarji, skladatelji. Verjetno prvi kulturni uvodnik v slovenskem časniškem tisku.

Boris Race v uvodnem članku »Ali nam je leto 1964 res prineslo kaj novega?« kritično ocenjuje dosedanje prizadevanje Slovencev v Italiji za dosego pravic, ki so jim zajamčene z ustavo in zlasti s posebnim statutom londonskega sporazuma. O novem slovenskem Kulturnem domu v Trstu poroča Milija Race, medtem ko piše Filibert Benedič o gledališču kot priči kulturne zrelosti. Stane Renko je nanizal dokumente borbe za narodne pravice Slovencev pod Italijo, Milan Balčič podaja pregled razvoja mednarodne politike, Rado Rauber pa je prispeval seznam tržaškega in goriškega tiska v letih 1963 in 1964. O boju Slovencev v Italiji za narodno enakopravnost govorita tudi članka »Obnova slovenskega šolstva na Tržaškem« (Drago Pahor) in »Dvajset let „Primorskega dnevnika“ (Jože Koren), Slavko Štoka pa poroča o nastanku avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine.

Nadaljnji prispevki so posvečeni kulturnemu prizadevanju, spominom na boj in zatiranje v dobi fašizma ter raznim pomembnim dogodkom iz zgodovine in posameznim krajem, kjer žive Slovenci. V koledarju je bogato zastopano tudi leposlovje, vmes pa je posejano veliko število lepih slik ter vinjet slovenskega tržaškega slikarja Avrelija Lukežiča, medtem ko naslovno stran krasi slika novega slovenskega Kulturnega doma v Trstu.

Med novimi knjigami

SLOVENSKI ETNOGRAFI

letnik XVI—XVII, 1963—1964

Najnovejša številka »Slovenskega etnografa«, ki obsega letnika 1963 in 1964, je posvečena pokojnemu ravnatelju Etnografskega muzeja v Ljubljani Borisu Orlu, katerega življenje in delo opisuje Marija Makarovič v daljšem članku in mu dodaja tudi obsežno bibliografijo tega mednarodno znanega strokovnjaka na področju zbiranja in proučevanja spomenikov ljudske kulture.

Lani v Sloveniji:

Skoraj osem milijard

za višje, posebno in manjšinsko šolstvo

Lanskoletni proračun SR Slovenije je za šolstvo predvideval sredstva v skupni višini 6.267.000.000 dinarjev, po novem načrtu pa so bila ta sredstva za lansko leto povečana za 665 milijonov na skupno 7.942.000.000 dinarjev.

Sredstva za visoke in višje šole so se povečala od 684 na 795 milijonov, visoki šoli za politične vede in za telesno kulturo sta namesto predvidenih 144 milijonov dobili 178 milijonov, akademije namesto 188 milijonov 193, ljubljanska univerza, za katero je prvotni načrt predvideval 3.279.545.000 dinarjev, pa je dobila 3.751.960.000 dinarjev. Sredstva za posebno šolstvo so se povečala od 18 na 36 milijonov, za manjšinsko šolstvo pa od 120 na 165 milijonov dinarjev.

KULTURNE DROBTINE

● Predsednik državnega komiteja za kulturne zveze s tujino je povedal, da je Sovjetska zveza v letu 1964 imela kulturne in znanstvene slike s 106 državami z vseh kontinentov. Predvsem je Sovjetska zveza v minulemu letu okrepila svoje sodelovanje z mladimi državami Afrike in Azije.

● Doslej najmanjša knjiga na svetu — 5×5 mm velika biblija v Gutenbergovem muzeju — je dobila novega tekmeča. Na Japonskem je izšla »knjiga«, katere »velikost« obsega 2,8×4 mm, debela je 1 mm in tehta manj kot 1 gram. Kljub temu pa obsega 24 strani, na katerih je natisnjenih 100 starih japonskih pesmi. Branje je sveda možno le z močnim povečevalnim steklom.

Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze

za leto 1965 obsega naslednje knjige:

- **KOROŠKI KOLEDAR** za leto 1965, 120 strani pestre vsebine in lepih ilustracij
- **France Planina: SLOVENIJA IN NJENI KRAJI**, opis pokrajinskih značilnosti, zgodovinskega razvoja in kulturnega življenja 256 strani besedila, 32 strani slikovnih prilog in zemljevid
- **France Bevk: IZ ISKRE POŽAR**, zgodovinska povest za mlade bralce, ilustracije Toneta Kralja, 112 strani
- **Viktor Nekrasov: V RODNEM MESTU**, roman sodobnega sovjetskega pisatelja, 236 strani
- **Ciril Cvetko: POGLED V GLASBENO UMETNOST**, poljuden prikaz zgodovine in razvoja glasbene umetnosti, 128 strani, vinjete Vladimira Lakoviča in 16 strani slikovnih prilog.

Celotna zbirka petih knjig samo 30 šilingov pri krajevnih prosvetnih društvih ali v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu, Wulfengasse.

Dr. Janko Pleterski:

Progresivne težnje med Slovenci na Koroškem

Vsebinska teh letakov je verjetno ustrezala vsebini članka »Proletariatu plebiscitnega ozemlja na Koroškem«, ki ga je Lovro Kuhar napisal pod psevdonimom »Koroški delavec« avgusta 1920 za »Rdeči prapor«. V tem članku je Prežih upraveljeval internacionalizem revolucionarnega delavstva, odklanjal vsako nacionalistično hujskanje, obsodil nacionalistično politiko koroškega socialdemokratskega vodstva, meščastno politiko jugoslovanske socialne demokracije in poklical zavedne proletarce in komuniste, naj na dan glasovanja ostanejo doma in s tem pokažejo, da ne priznavajo odločb Pariza. »To, kar nam predpisujejo, ni samoodločba narodov, to je usvajanje nas v stari režim medsebojnega zatiranja... Delavstvo, ne prepričaj se, pod katero kapitalistično družavo hočeš pasti, okleni se komunistične stranke, ki bo vse narodnostne prepire rešila boljše kot Pariz in ententa...«

27) »Rdeči prapor«, 18. avgusta 1920, št. 23. Primerjaj tudi D. K. (Dušan Kermavner), Prežihov zbornik, Nekaj memoarskih in historičnih pripomb, zlasti oddelki Prežih »Rdeči prapor«, slovensko glasilo Komunistične stranke leta 1920, »Nati razgledi«, 14. december 1957, št. 23 in naslednje. Glej tudi: Marja Boršnik, Prežihov med prvimi slovenskimi komunisti in pa Ponaliz iz Rdečega prapora, Jezik in slovnost, V, 1959/60, št. 2—3. — Glasilo KPA »Die rote Fahne« je ob desetletnici plebiscita omenilo težje letakov KJP na mejni plebiscitnega ozemlja in takole reproduciralo njihovo vsebino: »Proletariat Koroškega Boja nacionalizmu in kapitalizmu! Narodnega plebiscita z glasovnicami! Boj nacionalnemu zatiranju, proti intervenciji, za proletarsko diktaturo!« — Die Rote Fahne, 10. oktober 1930, št. 240, str. 5.

nejo doma in s tem pokažejo, da ne priznavajo odločb Pariza. »To, kar nam predpisujejo, ni samoodločba narodov, to je usvajanje nas v stari režim medsebojnega zatiranja... Delavstvo, ne prepričaj se, pod katero kapitalistično družavo hočeš pasti, okleni se komunistične stranke, ki bo vse narodnostne prepire rešila boljše kot Pariz in ententa...«

28) Josef Tschöfenig, Kommunisten in Kärnten, in zborniku Aus der Vergangenheit der KPÖ, Wien 1961, str. 115—119. Stališče KPA do plebiscita je bilo takole izraženo: »V pravilnem spoznanju, da takojimenovani plebiscit, ki ga prirejejo antantni kapitalisti, služi samo temu, da bi se utrdilo gospodovanje

prvi vrsti poziv tisti veliki večini, ki je bila pod vplivom nemškega socialdemokratskega nacionalističnega vodstva. Bilo je edino, ki je imelo izglede na uspeh in če bi res prodrl med ljudi, bi imelo dvojni učinek: do veljave bi spet prišla razredna osnova delavske politike, nemško meščanstvo bi v plebiscitnem boju ostalo osamljeno, čeprav bi z orožjem svojega zgodovinskega političnega, gospodarskega in kulturnega vpliva pomenilo še vedno hudega nasprotnika.

Slovensko meščanstvo, posebej še SLS, pa se je komunističnega vpliva balo bolj kot vsega drugega. Iz svojih razrednih pobud je napravilo za tedaj zadnjo možnost, da bi samoodločba slovenskega naroda prišla do veljave tudi na Koroškem. Slovensko industrijsko in kmečko delavstvo na koroškem plebiscitnem ozemlju se je ravnalo po geslih nemške socialne demokracije, doma je ostalo le majhno število. S tem je nagnilo

nacionalnih buržoazij v obeh državah, v pravilnem spoznanju, da ne moreta ne kapitalistična republika in ne kapitalistična monarhija izpolniti zahtev proletariata, je komunistična stranka (Avstrije) pragnila glasovalno abstinenco.« (Die Rote Fahne, 12. avgusta 1920, št. 380).

tehtnico v korist ohranitve oblasti nemškega meščanstva. Anton Falle, koroški socialni demokrat slovenskega rodu, po poklicu učitelj, je ob 10-letnici plebiscita analiziral politične in gospodarske pogoje koroškega plebiscita in na osnovi rezultatov prvih političnih volitev po plebiscitu (volitve za državni in deželni zbor 19. junija 1921) prišel do zaključka: »Več kot polovica glasov oddanih za Nemško Avstrijo so bili socialdemokratski glasovi, kot to dokazuje omenjeno razmerje sil med strankami. Socialna demokracija je imela pri plebiscitu prav tako kot pri obrambnem boju odločilni pomen.«²⁹

Izid plebiscita je v narodnem oziru pomenil za Slovence na Koroškem pravo katastrofo. Poskus podložnega ljudstva postati gospodar na lastni zemlji je izpodletel in napočili so dnevi maščevanja nemško nacionalnega meščanstva, ki mu je še tičala v kosteh groza pred tem, da bi svojo oblast izgubilo. »Zmago v nemški noči« je imenoval ta zmagoslavni trenutek v času po porazu nemškega imperializma v prvi svetovni vojni vodja koroškega »Heimatsdienst« Hans Steinacher.³⁰ Organizirani nemški nacionalizem je sklenil izkoristiti

svojo zmago za to, da narodno vprašanje na Koroškem enkrat za vselej črta z dnevnega reda. Predstavniki nemškega meščanstva, deželni upravitelj dr. Arthur Lemisch, je v deželnem zboru razvil program germanizacije koroških Slovencev najpogostje v življenjskem obdobju enega rodu.³¹ Vsa zgodovina prizadevanj koroških Slovencev v prvi republiki za narodni obstanek stoji pod znamenjem izvajanja tega programa.

Nemško nacionalna jeza se je seveda zlivala v prvi vrsti proti tistim Slovincem, ki so se v plebiscitnem boju zavzemali za priključitev k Jugoslaviji. A tudi tisti Slovenci, v svoji veliki večini socialdemokratskega mišljenja, ki so svojo narodno pripadnost tedaj potisnili v ozadje in se odločili za Avstrijo iz drugih razlogov, priznanja narodnih pravic v državi, za katero so se potegovali, niso bili deležni. Dokler so v narodnem pogledu ostali popolnoma pasivni, so lahko računali na »bratovsko ljubezen« nemških nacionalistov, kakor hitro pa so zahtevali kako pravico za svojo narodnost, nemški nacionalizem ni več delal razločka med njimi in tistimi, ki so prelomili zvestobo podložništva nemštvu.

(Dalje prihodnjič)

29) Lager, str. 7—15.

30) Hans Steinacher, Sieg in deutscher Nacht, Wien 1943.

31) Kärntner Landsmannschaft, 15. december 1920, št. 85.

Našim naročnikom

Z današnjo številko Slovenskega vestnika ste prejeli tudi poštno položnico za plačilo naročnine. S položnico vas želi uprava našega lista opozoriti na obvezo, da poravnate naročnino za leto 1964, v kolikor ste z njo v zaostanku. Kakor veste, znaša naročnina mesečno 5 šilingov, letno pa 60 šilingov. Vse, ki te naročnine v letu 1964 še niste poravnali, prosimo, da jo potom poštne položnice poravnate čim prej. S tem si boste zagotovili dostavo Slovenskega vestnika, z njim pa potrebno, koristno in prijetno branje za konec tedna.

Vsem, ki ste medtem zaostalo naročnino že drugače poravnali, se ob tej priložnosti zahvaljujemo za uvidevnost naših obojestranskih obveznosti. Svojo zahvalo pa povezujemo s prošnjo, da kljub temu priloženo položnico ne vržete stran, marveč jo uporabite za plačilo naročnine v naprej za leto 1965 ali pa za vplačilo prostovoljnega prispevka za naš tiskovni sklad. V tem primeru prosimo, da zadaj na srednjem delu položnice pripišete pripombo, za kaj ste namenili vplačilo, za naročnino 1965 ali za tiskovni sklad.

V naši kartoteki pa smo, žal, tudi ugotovili, da nekateri naročniki zaostajajo z naročnino še za leto 1963. Če ste slučajno med njimi, prosimo, da poravnate položnico tudi za plačilo tega zaostanka.

Uredništvo in uprava

Sele-Kot

Kakor že nekaj let zaporedoma so tudi pred minulim božičem šolarji naše šole obiskali dva bolnika, ki svoje življenje že dalj časa preživljata priklenjena na posteljo ali na izbo. Obiskali so Repovcevo mamo in Špičjakovega očeta. Osemdesetletna Repovceva mama je zbolela že pred 10 leti in se od takrat ne more več dvigniti iz postelje, vsled česar dušeno zelo trpi. Stari Špičjak, Gregor Mak, ki bo v kratkem stopil v 90. leto starosti, pa je zbolel pred tremi leti, vendar si je toliko opomogel, da lahko zapusti svoje ležišče in se vsede h kmečki peči.

Za oba so naši šolarji nabrali nekoliko denarja, s katerim so kupili primerna darila. S svojimi darili so se zadnji dan pouka pred božičem napotili najprej k Repovcu, nato pa še k Špičjaku. Bolnikoma so zapeli božične pesmi in jima izrekli voščila za praznike. Po prijetnem kramljanju, ki je bolnika vidno razveselilo, so se spoštljivo poslovili. Bolnika sta s solzami v očeh prisluhnila otroškemu petju in se iskreno zahvalila za obisk. V otroška srca pa je ta obisk vtilil novega spoštovanja in ljubezni do starih ljudi in do bolnikov.

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni ponovi igro

Veriga

v nedeljo, 17. januarja 1965 in sicer ob 14.30 uri
pri Rutarju v ŽITARI VASI
ob 19.30 uri
pri Pušniku v GRABALJI VASI
Nastopa tudi TRIO KOROTAN s pevci.
Po igri v Grabalji vasi prosta zabava s plesom.

Smrt je kosila na cestah

V minulem letu je na Koroškem pri prometnih nezgodah na cesti smrt doletela 168 oseb. V tej številki vendar niso zapodane osebe, ki so na posledicah prometnih nezgod pozneje umrle, niti ne osebe, ki so postale v Celovcu ali Beljaku smrtna žrtev prometne nezgode. V Celovcu je lani obležalo na cesti mrtvih 9 oseb, v Beljaku pa 5.

Skupno so torej lani prometne nezgode na koroških cestah zahtevale 182 neposrednih smrtnih žrtev, medtem ko so jih leta 1963 zahtevale 180.

Odseljevanje pereč problem naših krajev

V zadnji številki smo lahko brali poročilo o lanskem razvoju števila prebivalstva v bilčovski občini. Videli smo, da se je v tej občini lani rodilo 29 otrok in da je umrlo 8 oseb. Naravni prirastek prebivalstva je torej znašal 21 oseb. Žal poročilo ni povedalo, koliko oseb se je lani v Bilčovsu priselilo in koliko se jih je odselilo, kar bi žele dalo jasno sliko o dejanskem razvoju prebivalstva.

Tako sliko razvoja prebivalstva po naših krajih je dalo ljudsko štetje leta 1961. Iz njega lahko razberemo, da je n. pr. v občini Bilčovs število prebivalstva med letom 1951 in 1960 naraslo samo za 76 prebivalcev, čeprav se je v tem času v občini rodilo 350 otrok in je umrlo le 139 oseb, kar pomeni, da je v tem času naravni prirastek prebivalstva znašal 211 oseb. Razlika med naravnim in dejanskim prirastkom prebivalstva kaže, da se je iz občine izselilo veliko število ljudi, ker manjka v njej tako gospodarskih impulzov turizma kot močnejše obrtniške in industrijske dejavnosti v okolici. Podatki štetja prebivalstva leta 1961 kažejo, da se je v tem času iz občine odselilo 167 oseb več kot se jih je v občino priselilo.

Odseljevanje prebivalstva zaradi gospodarske nerazvitosti in zaostalosti je splošen problem našega podeželja. O njem bomo še podrobneje spregovorili, med drugim tudi zaradi tega, ker plačujemo s tem odseljevanjem državi in družbi nezapisan davek, ki je morebiti večji od drugih, kajti mi vzgajamo in šolamo otroke, da se z njihovim znanjem in delom okoriščajo drugi.

Trije novi grobovi po naših krajih

V prvih desetih dneh novega leta je smrt iztrgala iz naše srede kar tri osebe, ki niso bile poznane le v ožji okolici, marveč so imele znanke in prijatelje daleč naokoli po koroški in slovenski zemlji. Prvi, ki je v tem letu zapustil naše vrste, je bil

Pavel Krušic pd. Žlajher na Sodraževi

zgleden mož in skrben oče svoji družini, v javnosti pa prava slovenska korenina in zgleden kristjan. Po daljšem bolehanju je umrl v 83. letu starosti. Njegova zibelka je stekla pri Rupiju v Velinji vasi, kjer je preživel mlada leta in si osvajal izročila staršev, ki jim je ostal zvest do smrti. Ker je od mladosti živel v ljubezni do knjige, se je kot samouk usposobil za odgovorne naloge v svoji občini. Dolga leta je bil odbornik bilčovske občine ter odbornik krajevne hranilnice in posojilnice in slovenskega prosvetnega društva »Bilka«, krajevno gasilsko društvo v Velinji vasi pa je bil dolga leta vodil kot načelnik.

Rajni Žlajher pa je bil tudi dober gospodar. Na malem posestvu pri Nartiču v Velinji vasi je prigrisposodil v mladih letih toliko, da si je kupil obsežno Žlajharjevo posestvo na Sodraževi in ga za svoje čase vzorno uredil. V svoji ljubezni do narave je bil tudi velik ljubitelj čebel in lova. Nad 30 let je bil lovski nadzornik in je v tem svojstvu posvečal največjo pozornost gojitvi divjadi. Da je bil kot človek, ki je stal sredi narave in življenja, tudi dober prijatelj in svetovalec svojih soobčanov, je večkrat spoznala bližnja in širša okolica.

Kakor drugim s podobnimi ideali tudi njemu ni ostalo prihranjeno trpljenje v nacističnem času. Tudi njega je nacistični režim pogljal s svoje grude in ga izselil v mrzlo tujino.

Na njegovi zadnji poti na pokopališče v rodnem kraju Velinja vas v nedeljo, 5. januarja ga je spremljala dolga vrsta žalnih gostov od blizu in daleč. S tem se mu je oddolžila za vse, kar je Bilčovščanom dobrega napravil. Pogrebne obrede sta opravila župnika Štih in Safran, na domu in ob odprtem grobu pa mu je v slovo zapel domači pevski zbor.

V istem tednu, dva dni navrh se je po Celovcu, Zelezni Kapli in Radišah razširila žalostna vest, da je umrla

Apolonija Metljak

doma iz Karunove družine v Lobniku, ki je po truda in težav polnem življenju nenadoma preminula v Celovcu pri svoji hčerki Hildi in zetu Franju Ogrisu v 82. letu starosti. Na poti svojega življenja je bivala v Trstu in Ma-

riboru, med vojno pa se je z družino svoje hčerke preselila na Radiše, kjer je živo spremljala trpljenje našega ljudstva pod nacističnim jarmom in po svojih močeh podpirala njegove borbe za osvoboditev izpod tega režima.

Povojna leta je preživljala po raznih celovških stanovanjih, dokler se ni z družino svoje hčerke koncem leta 1963 preselila v lastno udobno stanovanje in končno na stara leta zaživela mirno družinsko življenje. Kljub trdi življenjski poti in težkim preizkušnjam, ki jih je prestala, je do zadnjega ohranila svojo zgledno vedrino in dobrohotno srce skrbne matere, s katerim je pridobivala vedno nova prijateljstva in izraze spoštovanja. Veliko število žalnih gostov je tudi njo spremljalo na zadnji poti na pokopališče v Annabichlnu.

Dan za njeno smrtjo pa je zvedelo prebivalstvo Borovelj in Roža, da je v 65. letu starosti umrl slikarski mojster

Mihej Valentin na Strugi

ki ga je takorekoč še sredi življenja zadela srčna kap. Kdor ga je poznal — in takih je širok Roža, Gur in Celovca na tisoče — je poznal v njem podjetnega, natančnega ter socialno pravičnega obrtnika in delodajalca, kateremu prebivalstvo ni le rado dajalo naročila, marveč so delavci pri njem tudi radi delali.

Kdor ga je poznal, pa je poznal v njem tudi zavestnega in zvestega sina slovenskega naroda, ki je bil kljub težkim časom, ko je prevzel obrt od svojega očeta in se moral neumorno truditi za delo in zaslužek, skrbni in dobrotljivi pokrovitelj tamburaškega zbora slovenskega prosvetnega društva v Kapli na Dravi, ki ga je pomagal ustanoviti po letu 1930. Že dolgo prej pa je bil vnet pevec krajevnega slovenskega pevskega zbora, v katerega krogu je stal dolga desetletja.

Nenadna smrt je pretrgala nit njegovega prizadevnega in uspešnega življenja. Ko se je od njegovega doma na Strugi vila nepregledna množica pogrebcev proti pokopališču v Kapli, je bila najlepši odraz spoštovanja in prijateljstva, ki ga je rajni užival, istočasno pa iskrenega sožalja prebivalstva Roža in Gura njegovi družini in sorodnikom. Pogrebne svečanosti je ob asistenci osmih duhovnikov opravil domači župnik Kanauf, ki se je skupno s poveljnikom okoliških požarnih bramb Smrekarjem poslovil od rajnega ob odprtem grobu. Od njega pa so se poslovili tudi njegovi pevski tovariši z ganljivimi žalostinkami.

Vsem žalujočim svojcem velja naše iskreno sožalje!

Rekorden promet čez Großglockner

Območje Großglocknerja je ena najprivlačnejših točk za domače prebivalstvo, še bolj pa za turiste, ki potujejo s severa proti jugu in obratno. Odkar se človeštvo vedno bolj poslužuje avtomobila kot družinskega in osebne prometa sredstva, promet na cesti skozi območje Großglocknerja vsako leto nagleje narašča. Lani je bil v tem pogledu dosežen nov rekord, čeprav je bila cesta odprta le 206 dni ali za celih 40 dni manj kot v letu 1963.

Leta 1963 se je po cesti skozi območje Großglocknerja peljalo 1.219.000 oseb, lani pa je to število naraslo na 1.255.000. Na cesti so lani razumljivo prevladovali osebni avtomobili, katerih so našli kar 333.856. V povprečju je bilo na tej cesti dnevno

1621 osebnih avtomobilov. Poleg osebnih avtomobilov je frekventiralo cesto še 8545 avtobusov, 7256 motornih koles in 695 kolesarjev. Močno se je lani povečalo tudi število tovornih avtomobilov, ki so vozili po tej cesti.

KOLENDAR

Petek, 15. januar: Pavel
Sobota, 16. januar: Marcel
Nedelja, 17. januar: Anton
Ponedeljek, 18. januar: Priska
Torek, 19. januar: Marij
Sreda, 20. januar: Fabijan in Sebastijan
Četrtek, 21. januar: Neža

Objava

Zveza koroških partizanov sporoča, da so kot doslej tudi za naprej uradne ure v njeni pisarni vsak ponedeljek in četrtek od 9. do 13. ure.

Obenem opozarjamo vse osebne vojaške invalide, katere upravlja Invalidska komisija pri Zvezi koroških partizanov, da takoj pošljejo ali osebno oddajo invalidske izkaznice za zamenjavo novih. Osebni vojaški invalidi, ki invalidskih izkaznic morebiti še nimajo, naj pošljejo po dve doprsni fotografiji, da jim Invalidska komisija preskrbi invalidske izkaznice.

Zveza koroških partizanov
Celovec, Gasometergasse 10

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na igro

Navaden človek

v nedeljo, 24. januarja 1965 ob pol tretji uri popoldne in ob pol osmi uri zvečer v dvorani pri Miklavžu v Bilčovsu.

Vsi prisrčno vabljeni. O d b o r

Deželnozborske volitve PREGLED VOLILNIH IMENIKOV

Za volitve deželnega zbora 14. 3. 1965 bodo občine v kratkem zaključile volilne imenike. Od 22. do 31. januarja bodo ti volilni imeniki po vseh občinah na razpolago za javni vpogled in za kontrolo volilne pravice in upravičenosti.

Po dosedanjih podatkih bo pri teh volitvah v deželi okoli 318.000 volilnih upravičencev ali okoli 15.000 več kot pri zadnjih deželnozborskih volitvah leta 1960. Rok za vlaganje kandidatnih list poteče 21. februarja.

Po teh volitvah bodo 25. in 26. aprila volitve v zbornico obrtnega gospodarstva.

TO IN ONO

od Šmohera do Labeča

PODKLOSTER. — Občina je lani opravila veliko delo za gospodarski napredek. V lastni režiji je asfaltirala 26.700 m² občinskih cest in izdala za občinske ceste, pota in mostove 1,1 milijona šilingov. Ceste skozi naselja so bile opremljene z razsvetljavo in kupljenih je bilo 2 ha zemljišč za nova stanovanja in za kopališče. Zgrajena sta bila stanovanjsko poslopje z 20 stanovanji in šola v St. Lenartu pri sedmih studenih. Za opremo šole ima občina pripravljenih 1,8 milijona šilingov.

BELJAK. — Kakor je razvidno iz raznih poročil, je lani težišče v razvoju turizma od Klopinskega in Mišatskega jera prešlo na trikot v območju med Baškim, Osojskim in Vrbskim jezerom. V tem območju so lani našli 817 turističnih hotelov in penzionov. Nasproti letu 1962 je njihovo število naraslo za 158, nasproti letu 1959 pa za 324.

VRBA. — Po večletnem čakanju je dobila Vrba v petek minulega tedna novo osemrazredno ljudsko šolo z 2 delavnicami, telovadnico in umivalnico s prhami. Poslopje, ki je stalo 4,5 milijona šilingov, je bilo zgrajeno v rekordnem času poldruga leta.

ST. JAKOB V ROŽU. — Skoraj neverjeten vzpon je napravil turizem v občini St. Jakob v Rožu v zadnjih 4 letih. Število nočitev je od 4500 v letu 1960 poskočilo na 34.000 v letu 1964. Na zadnji seji je občinski svet sklenil nadaljnje ukrepe za njegovo pospeševanje. Med drugim je vzel v načrt tudi gradnjo občinskega kopališča.

CELOVEC. — V četrtek minulega tedna je deželni glavar Wedenig priredil svoj novoletni sprejem, katerega se je udeležilo več sto predstavnikov koroškega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja. Deželni glavar, ki bo z volitvami marca stopil iz političnega življenja, se je ob tej priložnosti poslovil od povabljenih gostov.

ŽITARA VAS. — V ponedeljek je bila cesta med Dobro vasjo in Zelezno Kaplo pri Vinogradih več ur zaprta, ker se je prevrnil težak tovornjak s priklopnim vozom. Iz istega vzroka je bil nekaj ur prekinjen tudi promet na ozkotirni železnici v Zelezno Kaplo.

Osleparjeni slepar

Že dolgo je minilo od takrat in marsikaj se je med tem že pozabilo. Toda te zgodbe se tudi dandanes spominjajo še vsi prebivalci Junjana. Pradedje so jo povedali dedom, dedje očetom očetje otrokom — mi pa jo bomo povedali vam.

Takrat je prišel v Junjan menjalec denarja in odprl menjalnice. Kupčija mu je dobro cvetela. Vsak dan je bil bolj debel in bolj bogat. No, nič čudnega. Saj so vsi odhajali iz njegove menjalnice opeharjeni: tega je osleparil pri tehtanju, drugega pri obrestih. V bližini menjalnice je živel delavec. In sklenil je izplačati nepoštenega menjalca. Dolgo je premišljeval, kako naj oslepari oderuha, in se nazadnje domislil.

Takole je bilo:

Menjalec je sedel v trgovini in izračunaval svoj dobiček. Pa je zazvonil zvonček na vratih. Mož, ki je vstopil, se je gospodarju priklonil v pozdrav, potegnil iz žepa zvitek in ga razvezal. V rokah mu je zasijala zlata palica.

»Koliko hočeš za zlato?« je vprašal sleparski menjalec. Oči so mu žarele. Pohlepnege pogleda kar ni mogel odvrtiti od palice.

»Ne bom zahteval veliko — samo sto lan.«

Menjalec je zgrabil zlato palico in jo vrgel na tehniko.

»Palica tehta petdeset unč. Dobil boš za njo petdeset lan.«

»Ne šalite se, gospod!« je dejal delavec, ki je bil prinesel kepo. »Palica tehta šestdeset unč in zanjo hočem sto lan.«

»Uh, ti ničvrednež!« je tedaj zavpil sleparski menjalec. »Ti si zlato ukradel! Petdeset unč tehta. Vzemi petdeset lan in poberi se z denarjem, če ne, pokličem policaje!«

»Zlato ni moje,« je dejal delavec. »Bolni prijatelj me je prosil, naj ga prodam. Naj mi torej gospod napiše na listek, da palica tehta petdeset unč in zadovoljen bom z vsoto petdesetih lan.«

Veseli kupčije in lahke prevare je menjalec napisal to potrdilo na listek in ga dal delavcu.

Komaj so se za njim zaprla vrata, se je moral menjalec od smeha prijeti za trebuh. Kako se ne bi smejal neumnemu, zabitemu tepcu! Saj je palica zares tehtala šestdeset unč in je bila vredna še veliko več kakor sto, kaj šele petdeset lan!

Da bi se še malo poigral z ljubim zlatom, je menjalec še enkrat vzel palico v roke, si nataknil naočnike in si jo prav od blizu ogledal. Roke so mu zadržale, obrvi nasršile, naočniki so padli z nosa in se razbili na tleh. Pa kaj zato! Saj je menjalec tudi brez naočnikov videl, da je zlato ponarejeno.

Joj, kako se je razjezil! Saj bi vsak slepar najraje iz kože skočil, če ga kdo preliše. Stekel je iz menjalnice in ulovil odhajajočega delavca. Prijel ga je za rokav in začel terjati svoj denar nazaj. Delavec še besede ni hotel slišati in je odšel na svoj dom. Še dolgo je menjalec razbijal po njegovih vratih, ga zmer-

V revni koči pod Blegošem je živel oglar, ki je imel tri sinove. Ker je bila doma revščina, so vsi trije bratje odšli po svetu, da bi obogateli in na stare dni brezskrbno živeli v očetovi koči.

Prvi je zapustil dom in se napolnil v svet najstarejši brat, ki je bil plah ko zajec; zato mu je oča pred odhodom dejal:

»Pogumen bodi, pa se ne boš pogubill!«

Sin je pokimal, objel očeta in odšel. Pot ga je vodila skozi blegoške hoste. A še preden je dosegel vrh Blegoša, je v gozdu srečal škrate, ki je vokal, da bi šel rad domov, a da se ne upa, ker se boji lisice, ki bi ga požrla, če bi ga zagledala.

»Kaj naj storim s teboj?« je vprašal prvi brat.

»Dvigni me in odnesi, kamor ti bom kazal pot!« je zaželel gozdni škrate.

Prvi brat je dvignil škrate na rame, potlej pa je hodil in hodil, kamor mu je škrate kazal pot. Ko pa je prišel do brezna, ki se mu dna ni videlo, je pedenji možiček spregovoril:

»Oj, prvi brat, zdaj pa kar z menoj vred skoči v prepad! Na dnu prepada je moj grad. Tamkaj te bom obdaril, da boš do konca živih dni bogat.«

Plašljivi prvi brat pa je vrgel škrate na

jal in rotli, prosil in grozil — vse zastoj. Svojega denarja ni dobil nazaj.

Zato je stekel pred sodnika in vložil tožbo zoper delavca.

Že naslednje jutro je stal delavec pred jeznim sodnikom.

»Kako si se upal oslepariti poštenjaka?« se je sodnik zadril nad reveža. »Kaj si se naveličal nositi glavo na vratu, a?«

»Modri gospod,« je odgovoril delavec, »ta palica ni moja. Tista, ki sem jo jaz prodal menjalcu, je bila zlata, vi pa držite v rokah kosček medi.«

»Uh, ti pasji sin!« se je togotil sodnik. »Sto udarcev po podplatih ti bomo naštel, če takoj ne dokažeš, da si govoril resnico.«

Sodnik je že pomahal služabnikom s pripravljenimi palicami, ko je delavec pohitel z besedo:

»Pravični gospod, to zares lahko dokažem. Ukazi, naj stehtajo palico iz medi, pa boš spoznal, da je slepar menjalec in da sem jaz poštenjak!«

Sodnik je položil kepo na tehniko.

»Šestdeset unč,« je ugotovil.

»Moja palica pa je tehtala samo petdeset unč, gospod sodnik. Menjalec sam je tako s svojo roko zapisal na tale papir. Kaj še zdaj ne vidite, da vam je menjalec prinesel povsem drugo palico, ne pa tisto, katero je kupil od mene?«

In sodnik je moral poslati delavca domov. Menjalec pa se je kmalu zatem odselil iz Junjana, saj so se mu poslej vsi meščani smejali v obraz, otroci pa so še tekali za njim in vpili: »Osleparjeni slepar! Osleparjeni slepar!«

(Kitajska pripovedka)

Zaklad pod Blegošem

v prepad, sam pa je nadaljeval pot. A nikoli več ga niso videli ne oča ne dva brata. V temni noči je zašel v prepad in se ubil.

Drugi je šel drugi brat v tuji svet srečo iskat. Ker je bil tudi ta plašljiv ko jagnje, mu je oča pred odhodom rekel:

»Bodi pogumen, da te na poti ne bo doletela zla usoda, ki je pogubila tvojega brata!«

Sin je pokimal, objel očeta in brata ter odšel. Pot ga je vodila skozi blegoške hoste. A ko je prišel navkreber, je pod vrhom Blegoša srečal gozdnega škrate, ki je jokali, da ne more oditi sam domov, ker ga je strah pred volkom.

»Če me odneseš po poti, ki ti jo bom kazal, te bom doma bogato nagradil,« je gozdni škrate obljubil drugemu bratu.

Drugi brat je dvignil pedenji možička na rame in ga nosil in nosil, dokler nista prispela do globokega brezna, ki se mu ni videlo dna.

»Oj drugi brat, zdaj pa z menoj vred skoči v prepad, kajti na njegovem dnu je moj grad!« je rekel škrate. »Tamkaj te bom obdaril, da boš bogat do konca svojih živih dni.«

Drugi brat pa se je ustrašil globočine, zato je pedenji možička vrgel v prepad, sam pa je odšel dalje. Še danes pa nihče ne ve, kam je zašel in kje je preminil, ker se nikoli več ni vrnil v očetovo kočo.

Nazadnje je šel na pot še tretji brat, ki je bil molčeč in skromen človek, pogumen pa tako, da se ni bal ne volka ne medveda. Pred odhodom je objel starega očeta in del:

»Oj, oče, če bom v tujem svetu zabogatel, se bom vrnil domov pod vaš krov in bova srečno živela.«

»Le pojdi sinko in zdrav se vrni!« se je oče poslovil od njega.

Tudi tretji brat je v blegoških hostah srečal pedenji možička, ki je vokal, da se ne upa oditi sam domov, ker se boji medveda.

Tretji brat je pobral pedenji možička s tal in ga na rokah odnesel do globokega brezna, kjer ga je gozdni škrate zaustavil in dejal:

»Če skočiš z menoj vred v prepad, kjer na njegovi dnjači stoji moj grad, te bom bogato nagradil.«

Tretji brat, ki je bil pogumnega srca, si je mislil: Če se pedenji možiček ne boji, da bi se ubil, se tudi jaz ne bom ubil. — In se je pognal v brezno.

A glejte! Namesto da bi zgrmel v globino, je lahek ko peresce lahko, lahko plaval po zraku, dokler ni pristal na dnu prepada,

kjer je gozdni škrate zares imel svoj grad, ki ni imel ne oken ne vrat... Zdaj mu je pedenji možiček velel:

»Vzemi brezovo metlo in pometi stezico okrog gradu!«

Tretji brat je storil, kar mu je ukazal gozdni škrate. Ko pa je vse smeti pometel na kup, mu je škrate dejal, naj smeti pobere v klobuk. »To smeti je ti darujem, ker si me prinesel domov!« je končal škrate in zabrlizgal na prste, da je priklical ogromnega orla, ki je ponesel tretjega brata iz prepada.

»Slabo plačilo je to,« je domov grede godrnjal tretji brat. »Oče se mi bo smejal, ker sem v tujem svetu prislužil zvrhan klobuk peska in smeti.«

Doma pa je stari oča zatarnal: »Le kje si, sinko, hodil tako dolgo, da te ni in ni bilo domov?«

»Saj sem bil z doma komaj en dan,« je odgovoril tretji brat, ki ni vedel, da je minilo že sedem let, odkar je zapustil domači svet. In še je povedal očetu, kod je hodil in kaj je delal v podzemskem svetu. »Tale mi je pa gozdni škrate daroval,« je končal pripovedovanje in iztresel iz klobuka na mizo pesek in smeti. A kako se je začudil, ko je videl, da je iz klobuka iztresel samo zlato!

Tako je tretji brat v podzemskem svetu zabogatel. In dokler je živel, je bil bogat ko medved kosmat...

Lojze Zupanc

Zima je prišla

Sneg zemljo pokriva, narava že spi,
drevesa ledeno že ivje krasi.

Zemlja je zmrzla, na mlakah je led;
ves svet je v meglo zimsko objel.

Vse v hiši se stiska in kuri peči:
še muca se zime, mraza boji.

Le Janez veselo vzklika ko ptič,
se drsa na ledu, ne zebe ga nič.

Sedaj se spotakne, razbije si nos,
pogleda podplate: že skoraj je bos.

Pri peči zdaj revež se kislo drži,
se luknja na nosu in v podplatu reži.

Okameneli smehlaj

JOŽE
CIUHA

56

»Your name is Joseph Ciuha?« je začel.

Moj priimek je v izgovorjavi čuno spakedral, na kar pa sem že navajen. Spakedrali so ga Francozi, Nemci in Angleži, čemu ga ne bi še Šanec z indijskimi predniki.

»Da,« sem odgovoril.

»V Šan ste prišli danes?«

»Da.«

»Ste prileteli z letalom?«

»Da.«

»In od Heha naprej z avtobusom?«

»Da.«

»Kdo vas pošilja?«

»Nihče.«

»Kako nihče?«

»Simply like I said: nihče. Nihče me ne pošilja. Nobody.«

»In počemu prihajate torej?«

Ne morem reči, da bi bil vsiljiv, vendar je takih vprašanj človeku hitro zadosti. Zato sem uprl pogled v njegove temne oči, v črne punčice na orumenelih belinah, in ne da bi bil odgovoril na vprašanje, vprašal:

»Me zaslišujete? Sem sumljiv?«

»Oh, no, sir. Ne, ne gre za zasliševanje. Oprostite, če sem nekoliko neroden. Ne gre za zasliševanje. Zares ne sir.«

Povedal je, da gre zgolj za skrb in pozornost, ki jo lokalna vlada posveča vsakemu tujcu, ki pride v mesto:

»Veste, pred nedavnim se je zgodilo, da so uporniki nedaleč od mesta ubili nekega Avstrijca, ki je bil vrh vsega še vladni gost. Saj razumete, da je ta neljubi dogodek zelo neprijetno odjeknil in zadal vladi velike skrbi. Verjemite, gospod, da se trudimo po svojih najboljših sposobnostih.«

Poslej sem odgovarjal, kolikor sem pač mogel. Nisem vladni gost in nimam vnaprej odrejenega programa. Zato mi nisem mogel povedati, kam vse bom šel, kako dolgo se bom kje zadržal, s kom bom popotoval itd. Sprejel pa sem njegov nasvet, ki je bil prav tak, kot so mi ga dali študentje v Rangunu: naj se tolpam, če jim slučajno pridem v roke, ne upiram in naj se rajši, če tako zahtevajo, slečem do golega. Kajti gosta iz Avstrije, ki je bil prišel v Šan kot uradnik neke ekonomske organizacije Združenih narodov (lako je rekel oficir), so bržkone ubili predvsem zato, ker se je uprl, da bi napadalcem izročil denar. Šanski uporniki in roparji seveda ne vedo, da ne kje v Srednji Evropi živijo ljudje na dokaj tesnem prostoru, da so delovni in štedljivi, da je to povezano z njihovo vzgojo in njihovim življenjem in da jim gre denar, pa čeprav niso vselej skopi, le težko od rok.

*

Ob 7.30 me je iz postelje dvignil Ko Ko Dži. Prišel je z avtomobilom, ki ga je najel zame, kot sem ga bil prosil. K vozniku in Ko Ko Džiju sem prisedel v star predvojni »studebaker« z uro in še dvema številčnicama,

katerih kazalci so že dolgo negibni. Odpeljali smo se skozi mesto na tržnico, potem pa po serpentinah v nižino. Jutro je bilo izmilo z rosnjo svežino in pličjim cvrtkotanjem. Razcvela drevesa z belimi in rožnatimi cvetovi so bila v zlatorumeni krajini taka, kot če bi pri nas križal pomlad z jesenjo. Lepa kombinacija: mehka v barvah in nežna v občutju.

Ko Ko Dži in voznik sta klepetala. Nisem ju razumel. Če smo klepetali vsi trije, smo govorili angleško. Voznik je bil nekdanji študent na univerzi, a je moral obesiti študije na klin. Umrli mu je bil oče in skrb za brate in sestre je padla nanj. Nad usodo se ni pritoževal. Rekel je, da mu šoferski poklic ugaja in da bi verjetno ne šel več v Rangun, tudi če bi se mu ponudila možnost, da bi s študijem nadaljeval.

Na cesti v nižini smo srečavali ljudi, oblečene v črna in rumenkasto rjava oblačila. Tako kot Kačinci, tudi Šanci nosijo hlače in kratke jopiče. Na glavah imajo po navadi turbane. V njih kretnjah je dosti okorne tršatosti: kot pri Kačincih in drugih gorskih ljudstvih. Višji so od Burmancev in v povprečju bolj skladno raščeni. Nekateri so hodili peš, drugi pa so se počasi peljali na volovskih dvopregah.

Po ravnini smo hiteli k Inle jezeru, ki slovi po svoji naravni lepoti, bogastvu rib, lovu na divje race, čolnarjih, ki veslajo z nogami, in čudoviti šanski svili, ki jo tkejo v vaseh okoli jezera. Vasi in hiše, mimo katerih smo se peljali, so bile lesene. Bolj ko smo se bližali jezeru, bolj se je cesta utapljala v visoki rumenkasti travi. Nekje nas je z obcestnega drevesa radovedno opazoval droban ptič s smešno velikim kljunom: kljun je bil skoraj večji od plice. Tudi med visoko travo smo večkrat opazili plice: imele so dolge, sive kljune, sicer pa so bile precej podobne štokljam.

Razvedrimo malega bolnika

V hiši imamo malega bolnika. Vzrokov za to je v otroški dobi dovolj: lahko je influenza, angina, osepnice, reakcija po cepljenju, izpah uda — otrok je za nekaj dni priklenjen na posteljo, zato moramo poskrbeti, da ga v teh dneh ne bo preveč mučilo dolgočasje. Posebno pri živahnih otrocih je hudo: postelja se spremeni v skakalnico za smučke polete ali najmanj v plavalni bazen, podglavniki postanejo vreče za trening boksa, predmeti za obmetavanje sovražnika ali oboje hkrati.

Najprej bomo za to neljubo prilžnost uredili sobo in posteljo. Če mora biti bolnik zaradi morebitnega okuženja ločen od ostalih otrok, bomo zanj odbrali tudi nekaj igrač in delovnega orodja, ki je bilo do zdaj »skupna lastnina«. Če otrok lahko v postelji sedi, bo naslonilo iz platna bolj primerno in praktično kot podloženi podglavniki. Potrebna bo tudi »muzika«, ki jo bo moč postaviti na posteljo: to naj bo preprosta lesena plošča (velika približno 40×60 cm), ki lahko ima v najboljšem primeru pritrjene ob strani prav kratke nožice. Če je otroška postelja ozka, lahko privedimo to muziko tudi tako, da na naslonili dveh stolov, ki stojita ob sranicah postelje, postavimo gladko in široko desko.

Dnevna svetloba kot tudi umetna luč naj ne sveti otroku naravnost v oči, postelja pa naj bo vseeno postavljena tako, da vidi otrok skozi okno vsaj delček okolice.

Otrokove bolezni ne smemo napihovati v katastrofo, zato se izogibajmo neposrednih pogovorov o diagnozi, posledicah, okrevanju in podobnem. Če je otrok že po naravi boječ in nesamostojen, bodimo še bolj previdni. Tudi nekatere radijske ali TV-oddaje bomo v tem primeru črtali z dnevnega reda.

IGRE. Z najmlajšimi je največ težav. Pri otrocih do tretjega leta starosti bodo prišli v poštev barvasti svinčniki in slikarice. Najbolj bodo dobrodošle seveda tiste iz živalskega sveta.

3—10 let: risanje in lepljenje. Iz starih revij izrezane naslove ali fotografije prav radi lepijo v stare zvezke. Tudi barvasti papirnati listi sodijo zraven. Iz kartona in škatel jih naučimo izdelovati hiše, drevesa, mostove. Starejši bodo poskušali izdelovati pravcate makete. Iz zamaškov, zobotrebecov, vrvic in krp blaga bodo dekleta izdelovala figurice in cvetje vseh mogočih vrst in oblik.

ZELO VAŽNO: vsako igro morate z otrokom začeti, mu pokazati vse možnosti in igro ob prvih znakih utrujenosti prekiniti.

MAJHNA DARILA: Ne pozabimo, posebno če traja bolezen dalj časa, razveseliti bolnika z majhnim darilom. Pomladansko cvetje je sicer zelo lepo, pa ga otrok kljub temu ne bo ravno najbolj vesel. Zato mu darilo izberimo rajši med ceneniimi igračkami ali knjigami. Preveč knjig in slikanic naenkrat pa se malček ne razveseli najbolj.

KONČNO: poskušajmo razumeti, da sta za igre, kot so »Črni Peter«, »Dama« ali »Človek, ne jezi se!«, potrebna vsaj dva, zato ne odklanjajmo dosledno prošnji in povabil, ki prihajajo včasih bolj včasih manj glasno iz ust navihanca, ki je priklenjen na bolniško posteljo.

Cilj smo dosegli v vasi, v katero se zajeda kanal. Ob njem so prodajalne, skladišča in čolnarne, pred njimi v vodi pa dolgi, plitki čolni. Ko Ko Dži je poskrbel, da smo dobili čolnarja. Iz hiše na bregu je privlekel velik motor — rdeče obarvanega »Johnsona«, ki je kmalu zatem zabnel.

Precej časa smo se prebijali skozi kanale. Bili so kanali v močvirju, kjer je voda izginjala pod gosto preprogo zelenega rastlinja s plavajočimi ploščatimi listi. Ob straneh se je visoko dvigala močvirska trava. Preden smo dosegli jezero, smo šli mimo prave mostiščarske vasi. Tu so mnogi kolci izginjali pod gladino. V vodi so se z veliko naslodo kopali bivoli.

Na jezeru so se razgledi razširili: motor je zarohnel in dosegli smo veliko hitrost. Za nami je ostala bela, penasta brazda. Zeblo me je, čeprav se je sonce že precej dvignilo. Voda je bila prosojna in obarvana z algami, ki pokrivajo plitvo dno: Inle v povprečju ne preseže globine treh do štirih metrov. Nizko nad mirno gladino so se spreletavale jate divjih rac.

Jezero je prostrano. Če bi bili veslali, bi ga bili zlepa ne preveslali. Na sredi vode smo obšli otoček, na katerem je skromen bungalov. Njegova površina je nekajkrat manjša od Blejskega jezera samo pa dosti večje.

Ko smo dosegli nasprotno nabrežje, smo znova zapeljali v kanale. Po njih smo se med gostim zelenjem počasi prebijali do vasi. Na prvi že, smo zavozili na veliko plavajočo tržnico. Tako pestra in živa kot v Bangkoku ni bila, zato pa je bila za skromno število hiš v vasi nenavadno velika. Nemara smo prišli ravno na samanj dan. Tudi tu so, kot v Bangkoku, čolne upravljale v glavnem ženske. Glave so jim pred soncem varovali veliki slamniki, ki pa niso zgoraj ploščati kot v Tajski, temveč se v sredini zožijo v kratko, trikotno konico.

Kadar nas zelo zebe ali nas začenja praskati po grlu, si najprej zaželimo skodelico vročega čaja. Pri nas ga popijemo razmeroma malo. Pravi ali ruski čaj, kot ga imenujemo, kuhamo le tu in tam, če ga ponudimo gostom ali ga serviramo ob prazničnih dneh, včasih pa ga kuhamo le kot zdravilo. Bolj kot pravi čaj poznamo čaje raznih domačih rastlin, ki so cenejši in tudi bolj zdravi.

Drugi narodi »obrajtajo« čaj vse leto. Five o'clock tea je za Angleža skorajda obvezen dnevni obrok, prav tako ga cenijo Švicarji, Holandci in nekateri severni narodi, Rusom, Japoncem in Kitajcem pa je čaj narodna pijača.

Kitajski čajevci je zimzelen do 1 m visok grm. Njegovi listi vsebujejo 3—4,5 % teina, kofeinu sorodnega alkaloida, ki deluje poživiljajoče. Aromo dajejo čaju majhne količine čajevca eteričnega olja, trpek okus pa povzroča neka čreslovina.

Drobni nasveti

■ Potemnelo perilo postane spet belo, če denemo v kotel, kjer ga kuhamo, zavezano vrečico zdrobljenih jajčnih lupin.

■ Z obleke očistimo madež od piva s čistim špiritom. Če je blago občutljive barve, pridenemo špirtu še malo vode.

■ Osmojene madeže odstranimo z mešanico 100 gramov klorovega apna na 1 liter vode. Čez nekaj časa zmes precedimo in v raztopino pomočimo belo krpico, s katero drgnemo porumenele madeže. Nazadnje madeže izplaknemo s čisto vodo. Če niso nitke blaga prežgane, madeži popolnoma izginejo.

■ Oljnat madež (od živalnega stroja) odstranimo iz perila s krpico, namočeno v amonijaku. Nato jih izperemo še s toplo vodo in z milom. Iz svile pa odstranimo te madeže tako, da jih zbrizemo z vato, pomočeno v krompirjev škrob.

„Vroč čaj, prosim!“

Čajevčevim grmom do trikrat na leto osmukajo mlade liste, jih pustijo oveneti, nato jih zvijejo, nakar se začne fermentacijski proces, ki da listom značilno temno barvo. Zadnja faza predelave je sušenje.

KJE SO NAJPREJ PILI ČAJ IN KAKO SE JE RAZŠIRIL PO SVETU?

Čaj prvič omenja Italijan Giovanni Botero leta 1590, ko je zapisal, da Kitajci gojijo nekakšno rastlino, iz katere pridelujejo posebno pijačo, ki jim nadomešča vino. Iz Kitajske se je čaj počasi razširil v vse sosednje dežele.

Zadnja raziskovanja pa kažejo, da domovina čajevca ni Kitajska, kot so dolgo časa mislili, ampak pokrajina Assam, ki leži med Kitajsko in Indijo in kjer ga še danes na ogromnih plantažah pridelajo največ na svetu. Tam je namreč, pod južnimi obronki Himalaje pa vse ob Rumeni reki, za gojenje čajevca najprimernejša klima. Rastlina ljubi toploto, dobro prenaša tudi manjši mraz, potrebuje pa veliko vlage.

Na Kitajskem so začeli čajevca gojiti nekako v začetku našega štetja, na Japonskem pa se je razširil šele v 9. stoletju. Sprva so ga pili samo izbranci, med ljudstvom je postal popularen šele v 17. stoletju. Skoraj istočasno je postal znan tudi Evropejcem in si je utiral pot skupaj s kavo. V Evropo so ga prinesli Holandci, kmalu pa so ga vzljubili tudi Angleži. Ker so ga prevažali po morju, so ljudje trdili, da ga kvari morsk zrak. Zato so ga začeli pošiljati po kopnem — preko Rusije, kjer se je tudi močno razširil in dobil, ker so nekateri mislili, da prihaja od tam, napačno ime »ruski« čaj.

V začetku preteklega stoletja so začeli čaj načrtno gojiti Angleži najprej v Assamu in nato v Bengaliji, Holandci pa na Javi. Na Cejlonu so iztrebili prekrasne gozdove, da so napravili prostor čajevim nasadom. Zelo ugodno podnebje ima tudi Batum ob južnih pobojnih Karpatov, kjer Rusi gojijo nasade.

KAKO ČAJ PRAVILNO PRIPRAVIMO?

Čaj pijemo praviloma brez vseh dodatkov. Tako ga uživajo Kitajci, po »kitajsko« ga pi-

jejo še samo Japonci in Rusi. Mongoli ga osolijo, dodajajo dišave in maslo, nekateri pa ga še poleg naštetih dodatkov popoprjo, tako da ostane od čaja prav malo.

Pravi gurmani spoznajo po požirku nesladkanega čaja ali samo po duhu, kakšne vrste je in od kod izvira. Na svetu je namreč več vrst čaja ali čajnih mešanic, ki vsako odlikuje svojstvena aroma.

Angleži pripravljajo čaj zelo temen, po naše bi rekli »gost«, oni pa ga imenujejo »strong tea«, kar pač lahko razumemo, če pomislimo, da odmerijo na skodelico vode žličko čaja, medtem ko pri nas pripravimo iz take količine 5 skodelic. Ker je tak čaj zelo močan, ga pogosto mešajo z mlekom.

Za obvezen vsakdanji čaj imajo celo posebne posode s filtri in vložki, kamor ga natresejo in prelijejo s kropom.

Mi pripravljamo čaj kar po naše, tako, da stresemo v krop čaj, pokrijemo s pokrovko in pustimo stati 5 minut. Če stoji čaj dalj časa, dobi grenak okus, ker se izloči preveč čreslov. Če pripravimo malo temnejši čaj, ga ponudimo samo s sladkorjem, svetlejšemu pa dodamo limonin sok, vino, sadne sokove, slivovko ali rum.

Kje hranimo čaj?

Kakor kavo, ga zapremo v stekleno, porcelanasto ali pločevinasto posodo in hranimo na suhem, nikoli skupaj z drugimi močno dišečimi živili ali aromatičnimi dišavami.

Poskusite!

OCVRTI MOZGANI

Možgane iz dveh teležjih glav preplakni v vodi in preveri. Poberi jim kožice, razreži na prst debele kosce, potresi s soljo in poprom, pavaljaj v moki, jajcu in drobčinah ter ocvrli v vroči masti. Da se kožički ne lomijo, si pomagaj z lopatico, ne z vilicami. Lahko pa ocvrsti tudi srove.

KRVAVICA

1 kg slanina, 2 l sveže pražičje krvi, pol litra svežega mleka, 4 jajca, malo česna in popra ter sol. Kuhano ohlajeno slanino zreži na kocke, primešaj kri, mleko, jajca in ostale pridevke ter s to zmesjo napolni čista goveja čreva, naredi dolge ali okrogle klobase, konce dobro zaveži z vrvice in jih v slani vodi počasi kuhaj 1 uro. Ohlajene nareži na kolesce in serviraj z oljem in kisom ali limono.

Modrostni zob ne zasluži imena

Bolečina se običajno pojavi nenadoma, ko da bi se nekaj zadržalo v dlesni. Nato oslabi in narašča postopoma, postaja spet bolj ostra in po nekaj minutah čisto nevzdržna. Razširi se na veliko področje čeljusti, lice oteče in otekli požiralnik le z največjo težavo dovoli požiranje sline, da o hrani sploh ne govorimo. Vse teže odpiramo usta. In vendar ni noben zob prizadet — kaj se le dogaja? Zobozdravnik bo brez pomisleka odgovoril na vaše vprašanje: »Nič posebnega, le modrostni zob!«

Odraslemu človeku je pravzaprav težko verjeti, da mu raste nov zob, kar je sicer pojav pri otrocih. Res pa je, da modrostni zobje rastejo normalno med petnajstim in tridesetim letom, včasih pa počakajo celo do pozne starosti! Štirje zrastejo v naši čeljusti in v osemdesetih odstotkih primerov je njihova rast zvezana s komplikacijami in težavami. Vnamejo se dlesni, razdražijo živce, vnamejo se celo bezgavke, povzročijo infekcijo, absces, gnojenje ganglijev, ki se lahko spremeni v resno vnetje kostnega mozga in odmiranje tkiva. Najučinkovitejše zdravilo proti bolečinam je seveda izdrtje grešnega zoba. Bolečine pa olajšajo tudi tablete (antipirin, piramidon, aspirin), izplakovanje ust s čajem iz ajbiševih korenin ali maka (slednji vsebuje opij). Na deželi si pomagajo tudi z listom trpotca, ki ga položijo na boleči zob.

Na nekakšnem ribniku, ki služi za tržnico, je bilo veliko čolnov, zato smo vozili previdno. V gneči so vsi veslali sede in z rokami.

Posebnost tukajšnjega načina veslanja, ki je menda edinstveno na svetu, sem opazil pri čolnih, ki so prihajali iz kanalov, stekajočih se na tržnico. Veslač stoji na skrajnem zadnjem robu čolna, poliska veslo z rokami daleč naprej, za rokami iztegne nogo, tako da stoji na eni sami, potem pa se z njo upre ob lesen drog in na ta način polisne veslo nazaj. Gibi so hitri in se spretno ponavljajo. Ko Ko Dži mi je povedal, da veslači nikoli ne izgubijo ravnotežja.

Mimo tržnice smo zapeljali v pristan ob pagodi. Ko Ko Dži je rekel, da je znamenita, meni pa se je bolj od kamenja, lesa in okrasov vtisnil v spomin Budov kip, ki je bil že tolikokrat prevlečen z zlatimi lističi, da so njegove roke, noge, trup in glava dobile neprijetne želvaste oblike. Predzgodovinska Willendorfska Venera je v primerjavi z njim primeren klasične lepote.

Pred svetliščem nas je počakal trgovec z malhami, kar kršne nosijo domačini na širokem, črnem traku čez ramo in so značilne za vso Burmo. Te malhe namreč nadomeščajo žepe, ki jih burmanska oblačila ne poznajo. Kupil sem eno: bila je poceni.

Preden smo zapustili vas, smo obiskali eno od velikih lesenih hiš, v katerih se tke znamenita svila z Inle jezera. V temačnem prostoru so ženske rokavale s primitivnimi statvami. Tiste, ki jih je bil na slikah revščine upodobil Van Gogh, so dosti bolj izpopolnjene in komplicirane. Zato pa so izdelki toliko lepši. Odlikuje jih izredno prefinjen barvni sklad in svojevrsten vzorec, ki mehko prepleta posamezne ploskve.

Med hišami, kolibami, tržnico in pod visoko dvignjenimi, pravilčno delujočimi mostički smo zapeljali nazaj

v kanale. Srečali smo se z mnogimi čolni. Največ smo jih prehiteli: plitvi in olovorjeni so se vračali s semnja, do roba potopljeni v vodo. Srečali smo tudi nekaj čolnov z otroki. Peljali so se v šolo. Otroci in odrasli so stali na koncih čolnov in z nogami potiskali vesla.

Na jezeru smo se mimogrede ustavili na otočku z bungalovom, kjer smo srečali nekega zdravnika in stotnika burmanske vojske: z lovom sta si krajšala čas. V čolnu sta imela puške, pasove z naboji in kakih dvajset odstrelav.

Bilo je vroče, ko smo se izkrcali. Na vodi nas je pred vročino varoval veter. Poslej smo se dolgo vozili domov. Na poti smo obiskali prostorno, enonadstropno leseno palačo nekdanjih šanskih vladarjev. Poslopje je dokaj zanemarljivo. V zgornjem nadstropju smo si ogledali muzej, ki priča o ponosu tega hribovskega naroda in o hitro minljivi slavi, v tem ko smo v pritličju našli delavce, ki preurejajo prostore v tkalnice.

Obiskali smo tudi nekaj pagod, živih in mrtvih, ki pa bodo, kot je dejal voznik, znova oživele. In samostan, ki je bil na koleh dosti bolj nagnjen kot znameniti stolp v Pizi in bi se bal stopiti vanj, če bi pred mano ne bila tega storila voznik in Ko Ko Dži. Res je, da ni visok in da stavba ne bi globoko zgmela, če bi se sesula, toda bila je videti tako krhka, stara in slabotna, da bi ji bil na videz lahko prešel ure.

Zato me je tembolj presenetila njena notranjost. Učinkovala je trdno in sigurno ter bila vsa osmojena s čadom dogorelih sveč in spominov, pa z rumeno voščenošfjo, ki je brez zoba molčala v minulosti. Tik je zares čudovit les. Če je na površju razjeden in načet od dežja, sonca in viharjev, da je videti reven in suh kot vsak drug les, ostaja pod površjem še vedno gost, trden in kljubovalen.

(Nadaljevanje)

Nekdo ji je rekel, da se hodi vsak dan smučati na pobočje hriba za mestom. Ona se ni znala dobro smučati, zdelo se ji je, da je tisti hrib za njo prestirn in da bi bilo bolje, če bi ostala na svojem starem griču za hišo. Nekdo ji je rekel. Rekel ji je, ne da bi vedel, kako se je tega razveselila, ne da bi vedel, kako si je želela, da bi se z njim smučala.

Ves dan je padal sneg. Padal je počasi v velikih krpastih snežinkah, ki so se igrale in lovile pred oknom. Tiste dni ni bilo poka in zato je sedela pri oknu in gledala snežinke in želela, da bi čimprej nehal padati sneg. Želela je, da bi čimprej nehal padati čeprav je rada opazovala snežinke. Želela je zato, da bi se lahko šla smučati in da bi videla njega. V sobi je bilo prijetno in toplo, v peči je poigraval ogenj, zunaj pa je bil sneg. Odprla je radio in zoprt sedla k oknu. Velika snežinka se je prijetno za šipo in obvisela. Odprla je notranje okno in pri-maknila usta k zunanji šipi in dahnila. Snežinka je počasi odplesala proti vrhu. Zaprla je okno, potem je šla k radiu in ga ugasnila. Potem je vzela »Pisma iz mojega mlina« in začela čitati. Potem je opazila, da je prebrala že celo stran, ne da bi vedela kaj bere. Potem je zopet gledala v snežinke,

ROZMAN SMILJAN

Preprosta zgodba

ke, ki so se sprehajale pred oknom in zdelo se ji je, da je hudo hudo sama.

Drugi dan je bilo sonce. Vzela je smuč i in odšla na grič za hišo. Smučala se je ves dopoldan in pazila na to, da bi čim manj padala. Skušala je voziti v zavojih, kar pa se ji ni posrečilo. Bila je jezna na smuč i, na novo zapadli sneg in na sebe. Da bi se le malo bolje znala smučati, le malo bolje, potem bi jo ne bilo sram ili na hrib za mestom. Tako pa se ji bo smejal, tako ji bo nerodno in vse skupaj bo pokvarila.

Pa je kljub temu šla.

Hrib se ji je zdel visok, strm in ko je prišla na vrh, je bila močno upehana. Vrgla je smuč i na sneg in globoko dihala, oprta na palice. Potem je nekdo zaklical: »Haló!»

Obrnila se je in ga zagledala nižje pri gozdu, kako ji maha s palico. Potem je tudi ona zavpila: »Haló!»

Opazovala ga je, kako prihaja k njej in bila zelo vesela, da ga je našla na hribu in bila je v hudi stiski, ker se je zopet spomnila, da slabo smuča. Potem se ji je zazdelo, da je prav vseeno, če slabo smuča, da se bo že naučila in da se tudi druga dekleta ne znajo kdo ve kako smučati.

Ko je prišel k njej, mu je rekla: »Čisto upehana sem.»

Nasmejal se ji je in rekel: »Tudi jaz sem upehan. Kje si bila te dni?»

»Doma,« je rekla. »Doma, na griču.»

»Zakaj pa nisi prišla sem?»

»Prestirno je. Slabo smučam.»

»Saj te bom jaz učil. Boš videla, čez nekaj dni se boš dobro smučala.»

»Ne vem,« je rekla in si pripenjala smuč i. »Kaj bi mi jih zapel, ne morem sama.»

»Seveda.»

Zapel ji je smuč i, pri tem mu je spodrsnilo in skoraj je padel. Oba sta se zasmejala.

»No, pojdi,« ji je rekel.

»Kar daj. Malo bom še počakala.»

Gledala je za njim, kako je vozil po po-

bočju v velikih lepih zavojih, kako je potem zavil v sadovnjak med drevesa in kako se je vlekel za njim rep snežnega prahu. Ustavil se je čisto v dolini pri gozdu in ji pomahal in tudi ona mu je pomahala. Potem je tudi ona vozila počasi v zavojih in pri tretjem zavoju je padla. Pogledala je proti sadovnjaku in bila je zadovoljna, ko je videla, da je ni mogel videti, ko je padla. Stepla je s puloverja sneg in se počasi vračala na vrh. Obrnila se je in ga zopet videla, kako se vzpenja skozi sadovnjak. Potem se je še enkrat spustila in zopet je pri tretjem zavoju padla. Še vedno je ni mogel videti. Zopet si je stepla sneg in se vrnila na vrh. Potem ga je počakala.

Ko je prišel do nje, jo je vprašal: »Kako gre?»

Hotela je reči: »Dobro,« potem pa je rekla: »Že dvakrat sem padla.»

»Saj to ni nič. Tudi jaz padam.»

»Kaj res?» je rekla in mu ni verjela.

»Res. No, pelji se.»

Vozila je počasi in že pri drugem zavoju je bila na tleh.

»Vidiš, zopet.»

»Nič ne de. Malo bolj naprej se drži.»

»Bom,« je rekla in si stepla sneg.

Vozil je tik ob njej in potem zavil v sadovnjak. Občudovala ga je in bilo ji je hudo žal, da ne zna vsaj polovico tako smučati. Potem se je pri vožnji držala malo bolj naprej in šlo je bolje. Padla je šele pri četrtem zavoju. Ko je prišel nazaj na vrh, ji je pokazal, kako mora zavijati. Potem ji je bilo lažje. Ni več vozil doli v sadovnjak. Učil jo je pri vrhu in ko sta se vračala na vrh, sta se pogovarjala o knjigah, katere sta prečitata, o filmu, ki je igral in o šoli.

Tisti dan je že vozila polovico hriba, ne da bi padla. Popoldan je tako hitro minil in zvečer je bila zelo zelo utrujena.

Drugi dan sta se zopet smučala. Šla sta tudi k skakalnici, kjer sta gledala, kako skačejo. Potem sta se vrnila in zopet smu-

čala. Prevozila je že tričetr hriba, ne da bi padla. To se ji je le enkrat posrečilo, drugače je še vedno stopala sneg. Če je padla, je privozil k njej in ji pomagal vstati.

»Še bolj naprej se drži,« ji je rekel.

Drugi dan ji je rekel, da bo še dobro smučala in da mu zato ugaja. Ona mu je rekla, da je tudi on njej všeč, zato ker se dobro smuča. Potem je mislila o tem in zdelo se ji je, da bi ji bil tudi drugače všeč, čeprav bi se ne znal tako dobro smučati.

Tretji dan je prevozila že ves breg. Le redkokdaj je padla. Sedaj sta hodila do vrha dalj časa in več sta si imela za povedati. Potem je zgubila pri padcu krog in komaj sta ga našla, potem je padla tik ob gozdu in ko ji je pomagal vstati, jo je poljubil. Potem sta šla domov in bilo jima je nerodno in o ničemer nista mogla začeti govoriti.

Četrti dan je zopet padal sneg. Sedela je pri oknu in opazovala snežinke. Bila je zadovoljna, zdelo se ji je, da se bo še dobro smučala, zdelo se ji je, da ni več tako sama, vedela je, da ne bo več dolgo padal sneg in da ga ima rada.

Zbodljaji

● Marsikdo, ki se širokega meča ne boji, se zgane pred drobno buciko.

OOO

● Vse, kar se ve o hitrosti svetlobe, je, da pride zjutraj prezgodaj.

OOO

● Domišljija je zmoglost domišljave možnosti si predstavljati resnične. Najcenejši nadomestek za domišljijo pa je laž.

OOO

● Kadar modrijan umolkne, misli bedak, da ima on prav.

OOO

● Možem je mlada žena le toliko časa srčna kraljica, dokler ne začne vladati.

OOO

● Na parketu življenja je več komedijantov, kot na gledališkem odru.

AFORIZMI

● Če mišljenje menjaš pogosteje kot srajco, potem imaš čisto samo srajco.

● Če iz žene delaš boginjo, se potem ne čudi, če bo kaznovala vsak tvoj dozdevni greh.

● Nikoli ne prebijaj zidu s svojo glavol

● Na meji obupa bi morala stati ograja.

● Bil je kot fotografski aparat — nekaznovan se je eksponiral v času vsakega režima.

● Veliko ljudi smatra vladavino nad samim seboj za največji teror.

● Mnogim ljudem je važnejša njihova oseba kot njihova osebnost.

● Več glav več zna in ... pokvari.

● Znal je govoriti popolnoma odkrito. Toda samo za zaprtimi vrati.

za oddih in razvedrilo

Pot je oblihl široko čelo že rahlo osivelega Vidana, ko je pri vratih svojega kupeja zagledal široko postavbo carinika. Zapičil je pogled v ogromne carinikove roke, ki so se oklenile kljuke na kupejskih vratih. Toda le za nekaj trenutkov. Počasi je pogledal carinika v obraz. Zdelo se mu je, kot da je carinik njegov nemir opazil, toda o tem ni bil prepričan.

»Samo mirno kri in malodušen videz,« se je spomnil besed svojega šefa, ko mu je izročal vozno karto. Spomnil se je tega napotka in ga v mislih ponavljal ko je carinik zahteval, naj mu pokaže prtljago.

Ponudil mu je svoj mali ročni kovček in sledil carinikovim prstom, ki so spretno in vajeno premetavali skromno vsebino: copate, pižamo, toaletni pribor in še nekaj drobnarij. Formalnosti so bile kmalu pri kraju in carinik se je po vpludnem pozdravu napolnil iskat drugih potnikov v sicer skoraj prazen ekspres.

Vidan si je oddahnil. Počasi je sedel in v mislih preletel dogodke, ki jih je doživel v zadnjih 24 urah. Spomnil se je sestanka v oblačinskih sobi svojega šefa. Spet je videl skrbno negovane roke, ki so mu predale dokumente z vozovnico. Potem je sedel v prazen kupe mednarodnega ekspresa in na videz brezbrizno opazoval hitro se spreminjajočo okolico, ki je drvela prek meter širokega ekrana — vagonске okna, skozi katero se je zagledal tudi v pritično stavbo postajnega poslopja takoj na drugi strani meje. Vlak je namreč prešel le nekaj kilometrov ravnice tuje dežele, sedaj pa je počival na obrabljenih tirih pred postajo.

»Sprejeto,« je naučeno zdrdral postajni načelnik, mož kakih 35 let s poudarjenim orlovskim nosom, in odložil telefonsko slušalko. Ni mu bilo prav, da je policija najavila svoj obisk. Računal je, da bo šlo tudi brez tega. »So že nekaj izvovali,« je pomislil besno in spet zgrabil za slušalko. Zavrtel je nekaj števil in se pri tem skrbno oziral po mračni, slabo razsvetljeni sobi.

»Kaj spet hočeš?« se je oglasil glas iz telefona, tako spremenjen, da je načelnik komaj še zaznal, s kom govori.

»Policija!« je odgovoril. »Policija pride. Vlak ne sme naprej. O tej zadevi tudi carina

verjetno nima pojma. Tu bo lahko še zelo vroče!«

»Storil bom, kot želiš, saj si šef!« je načelnik končal svoj razgovor in tiho zažvižgal. Skrbel ga je dragoceni zlati tovor, vedel je, da je v zagati, da vsi, ki so vpleteni v to zadevo, v ta veliki posel, niso tako varni, kot je trdil šef. Pobegniti? Ne, ne bi imelo pravega smisla. Policija ne bo rok držala križem. Kaj torej? Na njegovih ramenih je bil sedaj uspeh vse operacije, saj na tistega tipa Vidana ne sme računati.

Čutil se je, da se može s policije tokrat niso najavili s takim hrupom kot sicer. Ni bilo presunljivega zavijanja siren niti cviljenja zavor, ko sta se pred postajo ustavili dve limuzini. Še bolj presenečen pa je bil, ko so vstopili trije bleščiči možje v visoko zapetih vetrnih plaščih. »Inšpektorji!« je pomislil.

V nekaj minutah so redke potnike zbrali v ozki čakalnici in inšpektorjeva vprašanja so pričela deževati: »Ime, starost, poklic, kam potujete, zakaj?»

In potniki so po vrsti odgovarjali, zmedeno, odločno, zasmehujoče, toda vsi z malce užaljenim glasom. Pripomb na račun zamude, iz-

F. H A U C

Vagon na slepem tiru

gubljenega časa in tudi denarja je bilo precej. Toda nič jim niso pomagale. Inšpektor je vestno opravljal svoje delo.

Vidan je trepetal. Uspelo mu je, da se je počasi zrinil v kot sobe. V desnici je krčevito stiskal ročaj svojega kovčka in pričakoval najhujše. Ali bo vzdržal? Kot potapljačemu so se mu skozi možgane vrstile slike njegovega življenja. Očeta ni poznal, materino sliko je videl le bežno, zamegljeno, zato pa so se mu tembolj jasno pokazali njegovi prvi podvigi, prestopki, na videz skoraj nedolžni, kot dejanja norčave mladosti, »ki pa so naredili iz mene to, kar sem,« je še v mislih dodal. Spoznal je notranjost marsikatero pobiljševalnice, pa

tudi režim strogega zapora mu ni bil neznan. Toda vedno se je izvlekel z nekaj meseci, največ s tremi leti.

»In vi?« se je nanj obrnil inšpektor, ko je opravil že z vsemi potniki. Vidanu je skorajda postalo žal, da je ostal zadnji. »Zlata sredina mi je ušla,« je pomislil, »saj mi je doslej vedno pomagala.« Potem je ubogljivo spregovoril: »Pavel Vidan, 50 let, manager.«

»Le kakšen,« si je dejal postajni načelnik, ko je zaslísal ime in izmišljen poklic svojega pajdaša, ki mu ga je najavil »šef« po telefonu. Ves čas je namreč prisostvoval zaslišanem in čakal, kdaj bo zaslísal to ime.

»In zakaj potujete, gospod Vidan?»

»Oh ... saj veste, to pač sodi v naš poklic. Nenehna potovanja, obisk direktorjem varietejev in boljših restavracij. Našim varovancem je pač treba zagotoviti življenjski obstoj, uspeh in slavo.«

»Rekli ste boljših restavracij?»

»Da.«

»In kdo so vaši varovanci?»

»Akrobati, plesalke in ljudje podobnih zvrsti, ki pač sodijo v to okolje.«

»Aha,« je dejal nato inšpektor. »In zakaj držite kovček še vedno v roki? Odložite ga. Mar prenašate kaj dragocenega?»

Vidan se je zdrzil. Ali inšpektor ve? Toda ta ni prenehal:

»Čemu ste tako vznemirjeni? Zakaj se potite? Je mar vaša misija tako težka? Ali pa vas teži kovček, ki ga še vedno niste odložili?»

Vidan ni odgovoril. Zdelo se mu je, da je zaslísal močan, votel udarec, ko so se razklenili prsti njegove desnice in ko je kovček obležal na tleh. Nastal je trenutek moreče tišine, potem pa je planil k vratom in se vanje zaletel. Bila so zaklenjena. Obrnil se je z grozo v izbuljenih očeh pogledal okrog sebe. Po-

gnal se je proti oknu, toda bil je prepozen. Dva para močnih rok sta zgrabila njegove rame. Divje je otepal okrog sebe, toda kljub temu je kmalu zatem čepel na sedežu ene od limuzin.

Drhtel je in počasi dojemal inšpektorjevo besedno igro, ki pa ji ni bil kos. »Prestar sem,« si je dejal, »potovanja so me utrudila. Toda kje in kako so izvedeli, da sem prav jaz spremljevalec zlatega tovara? Ne bi smel tako neumno reagirati!«

Polastil se ga je strah, zdelo se mu je, kot da mu kri poganja strah v zadnji delček njegovega izmučenega telesa. Mislil je, da bo kmalu končal, da mu bodo odpovedali živci. Ničesar več ne bo skrival, ne bo molčal.

Medtem je postajni načelnik še nekajkrat prijel za telefonsko slušalko, previdno vrtel številčnico telefona in s pridruženim glasom poročal. Komaj opazen nasmeh pa je spreletel njegov obraz, ko mu je vozovni preglednik sporočil, da je ležaj kolesa enega od vagonov popolnoma suh in od trenja med potjo ves razžarjen.

Načelnik je oživel. S spremenjenim, svetlim obrazom je potnikom dopovedal, da se morajo iz tega vagona preseliti v kupeje ostalih vozov. To se je na negodovanje potnikov, ki so se le malo prej spet udobno namestili v svojih sedežih, tudi zgodilo.

Poškodovani vagon so postavili na slepi tir, ekspres pa je odpeljal, seveda brez Vidana, saj razen njegovega čudnega obnašanja inšpektor ni odkril ničesar več.

Postaja se je umirila. Spet je dobila svoj vsakdanji videz. Toda le čez noč.

Drugo jutro sta se pred postajo spet ustavili dve limuzini. Može s policije so se pogнали proti vagonu, stoječemu na slepem tiru, in ko so se povzpeli vanj, so uvideli, da so prišli še ob pravem času: postajnega načelnika so zalotili pri snemanju iz zlata vlitih kljuk vseh kupejev v tem vagonu.

Vidan je torej na zaslišanju le govoril resnico. Zdaj je policija verjela njegovemu pripovedovanju o pripravah tihotapske družine, o vlivanju zlata v kokile, podobne kljukam na vagonih, in o dobro pripravljenem načrtu, ki je ležaju vagonskega kolesa med vožnjo do postaje na oni strani meje odvzel vso masčobo.

Pet let gradbenih del v Asuanu

in prizadevanja za ohranitev kulturnih spomenikov ob Nilu

V Združenih arabskih republikah so te dni obhajali peto obletnico, odkar so se začela dela na velikem jezui in hidrocentrali pri Asuanu. Računajo, da bo leto 1965 leto prvih sadov velikega projekta, ki ga ZAR uresničuje s pomočjo Sovjetske zveze. Delna preusmeritev toka reke Nil in zgraditev pomožnih jezov že zdaj omogoča, da preide ves zgomolji Egipt na irigacijski sistem, ki bo omogočil namesto ene same kar dve do tri žetve na leto. Prihodnji mesec se bo v rezervarju nad gradbiščem velikega jezua nabralo 5 milijard kubičnih metrov vode, kar je dovolj za namakanje 200.000 ha zemlje. Ob peti obletnici začetka del pa so začeli napeljevati električno omrežje po katerem bodo od Asuana do Kaira dobivali električni tok z velikega jezua.

Gradnja jezua pa je postavila v ospredje mednarodnega zanimanja tudi vprašanje, kako ohraniti pomembne kulturne spomenike, ki so obširna področja ob Nilu preplavilo veliko umetno jezero. Med temi spomeniki zavzemata posebno mesto znana templja v Abu Simbelu, posvečena Ramzesu II. in njegovi ženi Nefertari. Toda s pomočjo UNESCO bosta templja ohranjena s tem, da ju bodo dvignili na rob umetnega jezera. Dela za ohranitev templjev bodo stala 36 milijonov dolarjev; pri njih so zaposleni egiptovski, francoski, italijanski, nemški in švedski strokovnjaki, ki računajo, da bodo dela dokončana do leta 1970.

Ogromna in draga dela se vsekakor izplačajo, kajti omenjena templja ponazarjata življenje pred več tisoč leti in sta zato velike zgodovinske važnosti. Že same stene obeh templjev s svojimi dekoracijami sodijo med najlepše, kar jih je v zgodovini likovnih umetnosti kdaj videlo človeško oko. Stene najbliž notranjih sob so dekorirane s podobami iz egiptanskega verskega življenja, v prvih dvo-

ranah pa so stene polne podob o vojnih dogodkih, ki kažejo, da se je »junaška« kariera faraona zaključila s tem, da so ga proglasili za boga. Na eni izmed sten je upodobljen Ramzes, ki tepta nekega Hihita in mu ne pusti, da bi se dvignil, hkrati pa se brani pred nekim drugim Hihitom, ki je prihitel padlemu na pomoč. Druga podoba kaže Ramzesa, ki je ravno napel lok; gre za sliko iz bitke pri Kadešu med prvim Ramzesovim pohodom v Azijo.

Pri reševanju templjev uporabljajo posebno tehniko. Njihove stene oblagajo s plastičnim materialom ter jih pokrivajo s peskom. Kasneje bodo te spomenike preteklosti razrezali na ogromne kose, katerih vsak bo tehtal 30 ton; pri tem bodo sproti odstranjevali pečeno oblogo. Podobno tehniko so pravzaprav že uporabljali Egipčani v starem veku. Zatem bodo prenesli ogromne kose na nov kraj ter jih spet montirali, tako da bosta templja ostala ohranjena kot važno pričevanje iz davne preteklosti.

Ta teden vam priporočamo:

KNJIGE O ZNANIH OSEBNOSTIH

- Ilka Vašketova: **ROMAN O PREŠERNU**, življenjska pot največjega slovenskega pesnika, 464 str., pl. 78 šil.
- Lion Feuchtwanger: **TRNOVA POT DO SPOZNANJA**, roman o velikem slikarju Goyi, 566 str., slik. priloge, ppl. 80 šil.
- Kasimir Edschmid: **SIMON BOLIVAR**, roman o osvoboditelju Južne Amerike, 532 str., pl. 57 šil.
- Gerhart Ellert: **ATILLA**, roman o hunskem vojskovodji in kralju, 284 str., ppl. 70 šil.
- Leonid Grossman: **RULETTENBURG**, roman iz življenja ruskega pisatelja Dostojevskega, 376 str., polusnje 86 šil.
- Zsolt Harsanyi: **MADŽARSKA RAPSDIJA**, roman o znanemu pianistu in skladatelju Franzu Lisztu, 386 str. ppl. 58 šil.
- Hermann Kesten: **CASANOVA**, roman o nemirnem pustolovcu, 416 str. pl. 105 šil.
- Vido Latkovič: **PETER PETROVIČ NIEGOŠ**, knjiga, o velikem črnogorskem pesniku, 224 str., ppl. 19 šil.
- Arthur Luther: **DEMON**, roman o ruskem pesniku Lermontovu, 452 str. pl. 38 šil.
- Prokopij iz Cezareje: **POD JUSTINIJANOVIM ŽEZLOM**, knjiga o bizantinskem cesarju Justinijanu, 388 str., slik. priloge, ppl. 60 šil.
- Ilka Vaške: **IZOBČENEC**, roman o slovenskem pisatelju Janezu Trdini, 390 str., ppl. 78 šil.
- Anatolij K. Vinogradov: **TRI BARVE ČASA**, roman o francoskem pisatelju Stendhalu, dve knjigi skupaj 596 str., br. 30 šil.
- Franc Werfel: **VERDI**, roman o velikem italijanskem mojstru opere, 450 str., ppl. 115 šil.
- Emil Ludwig: **NAPOLEON**, roman o slavnem vojskovodji, 512 str., slik. priloge, pl. 47 šil.
- Klaus Mann: **SYMPHONIE PATHETIQUE**, roman o ruskem skladatelju Čajkovskem, 322 str., pl. 39 šil.
- Franc Grivec: Slovenska blagovestnika sv. **CIRIL IN METOD**, 246 str., slik. priloge, pl. 78 šil.
- Djordje Radenković: **DRŽAVNIKI NAŠIH DNI**, portreti sodobnih politikov in državnikov, 336 str., ilustr., kart. 24 šil.

»Naša knjiga«, Celovec, Wulfengasse

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 16. 1.: 17.00 Mario, film — 17.20 Mala trma glavka — 18.33 Kaj vidimo navega? — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Eden ba zmagal, kviz.

Nedelja, 17. 1.: 17.00 Tajnost pal — 17.30 Svet mladine — 19.00 Družina Leitner — 19.30 Aktualni šport — 20.15 Pridni ljudje z grunta, igra.

Ponedeljek, 18. 1.: 18.33 Tečaj francoščine — 19.00 Svetli momenti — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Planeta špina — 20.05 Smeh je dovoljen — 21.00 Ključ, kriminalna storila.

Torek, 19. 1.: 12.25 Smučarske tekme v Schruns — 18.33 Tečaj angleščine — 19.00 Polno rako miru — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Zlata vrtnica iz Montrauxa — 21.00 Intervju s časom — 21.50 Smučarske tekme v Schruns.

Sreda, 20. 1.: 11.50 Smeh dovoljen — 13.25 Smučarske tekme v Schruns — 17.00 Listina po slikarici — 17.25 Fury — 17.50 Mala športna abeceda — 18.33 Tečaj francoščine — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.05 Vilinski zrak — 20.15 Kaj sem? — 21.00 Ključ.

Četrtek, 21. 1.: 11.00 Komentar k časovnemu dogajanju — 18.33 Tečaj angleščine — 19.00 Športni kaleidoskop — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kariera.

Petek, 22. 1.: 11.00 Kariera — 12.55 Smučarske tekme v Kitzbühnu — 13.55 Smučarske tekme v Schruns — 18.33 Pogled po deželi — 19.00 Televizijska kuhinja — 19.30 Čas v sliki — 20.05 Navmesna malica — 21.00 Ključ — 22.15 Smučarske tekme v Kitzbühnu — 22.35 Smučarske tekme v Schruns.

JUGOSLAVIJA

Sobota, 16. 1.: 17.05 Nenavadna pravljica — 18.25 Obzorik — 18.45 Tu nekje poleg nas, igra — 19.30 Vsaka sobota — 19.45 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.30 Za-

greb 65 — 22.00 Pozdravi z Volge — 22.45 Dick Powell vam predstavlja — 23.35 Obzorik.

Nedelja, 17. 1.: 9.30 Gozdni čuvaji — 10.00 Kmetijska oddaja — 19.00 Svetnik, film — 20.00 Dnevnik — 20.45 Da ali ne? — 21.45 Sprehod skozi čas.

Ponedeljek, 18. 1.: 16.40 Ruščina — 17.10 Angleščina — 18.10 Risane — 18.25 Obzorik — 18.45 Kuharski nasveti — 19.15 Tedenski športni pregled — 20.00 Dnevnik — 20.30 Koncert — 21.40 Naš teleobjektiv.

Sreda, 20. 1.: 17.40 Film za otroke — 18.00 Slike sveta — 18.25 Obzorik — 18.45 Poljudno znanstveni film — 19.15 Glasba in čas — 19.45 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.30 Lirika — 20.40 Deset zadelkov, kviz — 21.40 Kulturna tribuna.

Četrtek, 21. 1.: 11.00 Francozi pri nas doma — 16.40 Ruščina — 17.10 Govorimo angleško — 17.40 Mandav spored — 18.25 Obzorik — 18.45 Reportaža študija Sarajevo — 19.15 Melodije za eno kamero — 19.45 Kaleidoskop — 20.00 Dnevnik — 20.30 Košarka Jugoslavija — Francija — 22.00 Ekran na ekranu.

Petek, 22. 1.: 18.10 Skrinjica, ki pripoveduje — 18.25 Obzorik — 18.45 Tribuna — 19.15 Narodne pesmi — 19.45 Akcija — 20.00 Dnevnik — 20.30 Revljski film — 22.00 Smučarske tekme v Kitzbühnu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Poločnik; uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gossmelergasse 10, telefon 56-24, — Tiska Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00 22.00

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 8.15 Jutrjnji koncert — 9.00 Pozdrav nate (razen sobote in nedelje) — 10.00 Za gospodinjico — 11.00 Ljudske viže — 11.45 Oddaja za padeželje — 12.00 Opoldanski zvonovi — 12.40 Deželna poročila — 13.05 Opoldanski koncert — 14.55 Posebej za vas — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalne športne novice — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila.

Sobota, 16. 1.: 8.05 Domači vrt — 12.35 Smučarske tekme na Arlbergu — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 Križana dekla — 16.00 Iz vseh dolin zveni — 17.00 Sanje želja — 18.00 Kulturni razgledi — 18.25 Kjer se poje, tam ostanemo — 19.10 Odmev časa — 20.15 Festival de Namur 1964 — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 17. 1.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Favoriti popevk — 11.15 Popoldanski koncert — 12.25 Smučarske tekme na Arlbergu — 13.30 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Krizem po svetu, krizem skozi čas — 17.05 Plesna glasba — 19.00 Nedeljski šport — 20.10 Srečanje z radiom Hessen.

RADIO PROGRAM

Ponedeljek, 18. 1.: 8.50 Domača književnost — 11.00 Iz planinske kočice — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Koroški knjižni količek — 18.15 Tisk in gospodarstvo — 18.35 Mladinska oddaja — 20.15 Vsakdanji problemi pod lečo — 21.15 Veselo petje, veselo zvenenje.

Torek, 19. 1.: 8.15 Orkestralni koncert — 15.30 Mesec in zvezde svetijo — 15.45 Mladinska oddaja — 18.00 Mesec dni deželne politike — 18.15 Iz prve roke — 19.00 XY ve vse — 20.15 V gostilni pri maslu, slušna igra — 21.30 Pesem za lahko noč.

Sreda, 20. 1.: 8.15 Misli k izobraževanju kmečkih ljudi — 8.30 Jutrjnji koncert — 15.30 Rajžanje je mlinarjevo veselje — 18.00 Vedno doma — 18.15 Pomoč potrebuje vsak — 18.30 Znanstvena govorilna ura — 20.15 Orkestralni koncert.

Četrtek, 21. 1.: 8.15 Orkestralni koncert — 15.15 Ura pesmi — 15.45 Koroški avtorji — 16.00 Jazz-glasba — 17.00 Dunaj ima vedno sezono — 18.20 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 XY ve vse — 20.15 Slišali smo in zapisali — 21.00 Zvaneča alpska dežela.

Petek, 22. 1.: 8.15 Jutrjnji koncert — 12.55 Smučarske tekme v Kitzbühnu — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Kulturno ogledalo — 18.00 Koroški visokošolski tedni — 18.35 Kaj pravi industrija — 20.15 Iz zaboja za plažo — 21.00 Čajkovskega četrti simfonija.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.40 Jutrjnja opazovanja — 6.50 Pestro mešano — 7.20 Jutrjnja glasba — 11.00 Veseli ob enajstih — 11.45 Za avtomobiliste (razen nedelje) — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave za Avstrijo — 15.00 Solska oddaja — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporterji med poljo — 18.00 Vsakodnevna glasbena oddaja s plošč — 19.20 Kaj slišimo zvečer — 21.55 Športni komentar.

Sobota, 16. 1.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.30 Bodite čisto tihi — 13.20 Odmevi iz Avstrije — 14.00 Koncert na trgu — 14.40 Tehnični razgledi — 15.40 Reporterji med poljo — 16.00 Za delovno ženo — 17.10 Iz parlamenta — 18.30 60 let dunajske univerze — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.30 Velika šansa — 20.15 Avstrijska hit-parada — 21.45 Svetovni šport.

Nedelja, 17. 1.: 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Operni koncert — 10.00 Tedensko ogledalo domačega tiska — 13.10 Za avtomobiliste — 14.30 Dramatizirana nedeljska pripovedka — 15.30 Kmetje iz Linza — 17.00 Inozemski tisk koncem tedna — 18.00 Mednarodna radijska univerza — 19.10 Teden dni svetovnega dogajanja — 19.30 Melodije za nedeljski večer — 20.30 Lepi glasovi, lepe viže — 22.20 Komorni koncert.

Ponedeljek, 18. 1.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Evropske narodne pesmi — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 15.30 Dobro zabavo — 16.00 Otroška ura — 17.15 Brali smo za vas — 17.40 Oddaja za ženo — 19.30 Pastrina, glasbena legenda — 22.00 Športni komentar.

Torek, 19. 1.: 8.20 Glasba na lekočem traku — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Pamembni orkestri — 14.35 Daljni horizonti — 15.30 Zabavni zvoki iz Avstrije — 16.00 Eseej v našem času — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Polati z nami — 20.30 Smučarske tekme v Schruns — 21.30 O tem lahko govorimo — 22.15 Salzburški nočni študij.

Sreda, 20. 1.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Noč povodni, pripovedka — 15.30 Z glasbo po Evropi — 17.15 Iz raziskovalnega dela naših visokih šol — 17.40 Domači zdravnik — 19.30 Halo, teenagerji — 20.15 Vseh devet — 21.40 Popravi, kar so drugi zakrivil.

Četrtek, 21. 1.: 8.10 Dobrodošli v Avstriji — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Orkestralni koncert — 13.55 Smučarske tekme v Schruns — 15.00 Ritem jazz — 15.30 Mali dunajski radijski orkester — 17.15 Raziskovalci v gosteh — 17.40 Oddaja za ženo — 19.30 Glasba v duru in molu — 21.00 Smrt kot vprašanje do življenja — 22.15 Plesna glasba.

Petek, 22. 1.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Za prijatelja opere — 13.55 Smučarske tekme v Schruns — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Slušna igra — 21.00 Iz nabiralnika za pritožbe — 21.40 Angleščina v naglici — 22.15 Plesna glasba.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 16. 1.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

Nedelja, 17. 1.: 8.30 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 18. 1.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda — Za našo vas — 10 minut za športnike — 18.00 Za naše male poslušalce.

Torek, 19. 1.: 14.15 Poročila, objave — Od uglajenosti zunanjih družabnih oblik k notranji uglajenosti mladega človeka — Samospeli.

Sreda, 20. 1.: 14.15 Poročila, objave — Kar želite zaigrami.

Četrtek, 21. 1.: 14.15 Poročila, objave — Za vsakega nekaj — Zdravnikova beležnica.

Petek, 22. 1.: 14.15 Poročila, objave — Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh — Kar po domače — Mala davčna abeceda.

RADIO LJUBLJANA

oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m

UKV frekvence 88,5 — 92,9 — 94,1 — 90,5 — 97,9 MHz

Poročila: 5.15, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.00 Dobro jutro — 11.00 Za avtomobiliste — 12.05 Kmetijska oddaja — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Popoldanski radijski dnevnik — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Večerni radijski dnevnik.

Sobota, 16. 1.: 8.05 Poje kvintet Niko Štritar — 9.45 Poje Yma Sumac — 12.30 Pri domačih skladateljih — 14.05 Iz balelnih odrov — 14.35 Voščila — 15.30 Koroški zbori pod vodstvom Pavla Kernjaka in Foltija Hartmana — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.15 Odlamki iz opere Lakme — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Zaplešite z nami — 22.10 Oddaja za naše izseljenke.

Nedelja, 17. 1.: 8.00 Sesi razred, mladinska igra — 9.05 Voščila — 10.00 Še pomnite, tavarši — 10.40 Nedeljski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tedna — 17.30 Krona

svarstva, radijska igra — 18.26 Iz romantične solistične glasbe — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Plesna glasba.

Ponedeljek, 18. 1.: 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Iz narodne zakladnice — 10.35 Naš podlistek — 12.15 Pred domačo hišo — 14.05 S polti po Balkanu — 14.35 Voščila — 15.30 Zborovske skladbe — 17.05 Iz opernega sveta — 18.45 Svet tehnike — 20.00 Igrajo veliki zabavni orkestri — 20.30 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 22.10 S popevkami po svetu.

Torek, 19. 1.: 8.05 Igra kvintet bratov Avenik — 9.45 V ritmu madisona — 12.15 Ameriške narodne pesmi — 14.05 O slovenski književnosti po zadnji vojni — 15.30 V tork navsidenje — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.45 Na mednarodnih križpoljih — 20.00 Violinist Rock Klopčič — 20.20 Zlati piskerček, radijska igra — 21.20 Na valovih romantične fantazije — 22.10 Zabavni zvoki.

Sreda, 20. 1.: 8.05 Glasbena malineja — 8.55 Pisan svet pravilic in pripovedk — 9.45 Slovenski pianisti — 10.45 Človek in zdravje — 12.15 Igrajo štirje kovači — 14.05 Slavni mojstri, slavne arije — 15.30 Slovenske narodne v priredbi Antona Nageleta — 17.05 Glasba z novega sveta — 18.45 Naš razgovor — 20.00 Poje Akademski pevski zbor — 20.40 Marla, opera — 22.10 Nočni akordi.

Četrtek, 21. 1.: 8.05 Jutrjnji zabavni zvoki — 9.45 Domače viže in napevi — 12.15 Čez hrib in dol — 14.05 Slovenski operni peval — 14.35 Voščila — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Turistična oddaja — 18.15 Odskočna deska — Četrtek večer — 21.00 Lirika skozi čas — 22.10 S popevkami po kontinentih.

Petek, 22. 1.: 8.05 Pester glasbeni spored — 8.55 Pionirski tednik — 10.35 Novo na knjižni polici — 12.30 Iz oper italijanskih veristov — 14.35 Igrajo komorni ansambli — 15.30 Narodne pesmi iz Piemonta — 17.05 Pelkov simfonični koncert — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazza.

RADIO TRST

Slovenske oddaje

Sobota, 16. 1.: 12.15 Po društvi in krožkih — 15.00 Za avtomobiliste — 15.55 Pesmi in plesi — 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine — 18.00 Radijska univerza — 18.30 Glasbena oddaja za mladino — 19.15 Društveni obzorik — 20.35 Teden v Italiji — 20.45 Oktet Planika iz Gorice — 21.00 Za smeh in dobro voljo.

Nedelja, 17. 1.: 9.00 Kmetijska oddaja — 11.15 Oddaja za najmlajše — 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — 15.00 Znanj pevc — 15.30 Gospa z morja — 20.30 Iz slovenske folklore — 21.00 Vabilo na ples.

Ponedeljek, 18. 1.: 11.45 Italijanski orkestri in pevci — 17.25 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu — 18.30 Koncerti naše dežele — 19.15 Plošče za vas — 20.35 Aida, opera.

Torek, 19. 1.: 12.15 Pomenek s poslušalkami — 17.25 Italijanci na radiu — 18.30 Sodobna simfonična glasba — 19.15 Radijska univerza — 20.35 Kulturni odmevi — 22.00 Slovenske novele 19. stoletja.

Sreda, 20. 1.: 11.55 Neapeljski molivi — 12.15 V Trstu pred 100 leti — 13.30 Prijelna srečanja — 19.15 Higiena in zdravje — 20.35 Simfonični koncert — 22.00 Orkester Miramar.

Četrtek, 21. 1.: 12.15 Za smeh in dobro voljo — 17.25 Italijanci na radiu — 18.30 Glasbena oddaja za mladino — 19.15 Poglavja iz zgodovine slovenske književnosti — 20.35 Poslednje založbe, drama.

Petek, 22. 1.: 12.15 Pomenek s poslušalkami — 18.30 Jugoslovanski solisti — 19.15 Italijanska pripovedništvo — 20.35 Gospodarstvo in delo — 21.00 Koncert operne glasbe.

FRANCOZI SO PRAZNOVERNI

Kako praznovrni so Francozi, nam pove knjižica »Guide des voyantes« (Vedeževalski vodič), iz katere je razvidno, da se samo v Parizu »udejstvuje« okoli 10.000 astrologov, vedeževalk iz kart, prerokovalcev prihodnosti z dlani, okultistov in podobnih sleparjev. Po en astrolog pride na vsakih 120, zdravnik pa povprečno na 514 prebivalcev francoskega glavnega mesta. V drugih francoskih mestih in po vsej deželi pa »deluje« nadaljnjih 40.000 vedeževalk, jasnovidcev, grafologov in podobnih modrecev, ki baje znajo brati prihodnost iz zvezd.

Čeprav v Franciji že od leta 1895 velja zakon, ki prepoveduje napovedovanje usode in razlago sanj, zaslužio taki sleparji kar lepe denarje. Francozi plačajo vedeževalkam in podobnim »jasnovidecem« na leto skupno deseterat več denarja, kot ga je vlada doslej dajala za raziskave in v druge znanstvene namene!